

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Slægt & Data

årgang 20 nr. 4 - 2006

Udgives af DIS-Danmark

Databehandling i Slægtsforskning
www.dis-danmark.dk
admin@dis-danmark.dk

Adresseændringer meddeles til:

Kasserer Werner Wittekind
Rudersdalsvej 114, 2.tv.
2840 Holte
Tlf. 45 41 43 15
kasserer@dis-danmark.dk

Redaktionen:

Erik Kann, ansvarshavende redaktør
Johan Jepsens Vej 1, 2830 Virum
Tlf: 45 85 18 02 (efter kl. 18)
redaktion@dis-danmark.dk

Kathrine Tobiasen, best.mdl.
Anne Katrine Rud, journalist

Trykkeri: Grafisk Data Center
Trykplag: 5.000 eksemplarer

Artikler i bladet afspejler ikke nødvendigvis foreningens holdning.
Artikler uden forfatterangivelse kan betragtes som foreningsstof.
Redaktionen påtager sig intet ansvar for uopfordret indsendt materiale og forbeholder sig ret til at redigere i tilsendte artikler.
Eftertryk er tilladt efter aftale med redaktionen. Det skal forsynes med tydelig kildeangivelse og med tilsendelse af det aftrykte.

Bladet udkommer 4 gange årligt.

Næste deadline:	Udkommer:
1. februar 2007	Marts 2007
1. maj 2007	Juni 2007
1. august 2007	September 2007
1. november 2007	December 2007

Bladet sendes gratis til medlemmer af DIS-Danmark.

Medlemskontingent 2007: 200 kr.
Girokonto: 501-2058

ISSN 0903-6172

Indhold nr. 4 - december 2006

- 3 Kalenderen
- 5 Konkurrence: Hvem laver det bedste nye logo til DIS-Danmark?
- 6 En græsrodsbevægelse i fremdrift - kirkegårdsprojektet fejret i Jelling
- 8 Kopiér tekst og billeder fra PDF
- 10 Livet i 1800-tallet - mine tiptipoldeforældres ungdom
- 15 Anmeldelse: Kort som kilde - en håndbog
- 16 Hvad retsvæsenet gemte
- 19 Slægtshistorisk weekend i Bjerringbro - 25 års jubilæum
- 20 Slægtsforskerens hvem hvad hvor
- 22 Så lille kan verden også være - om skifteuddrag
- 24 Læsekredsen
- 28 At begrænse og målrette - mere om at søge på Internettet
- 31 DIS' bestyrelse og DIS' ekspedition
- 32 Slægtens venner - forlovere og faddere

Forsidefotos Gravsten fra Åbenrå kirkegård

Fotograf: Hanne Marie Rud

Øverst th.: Jomfru Fannys gravsten - Fanny Enge (1805 - 1881).

Nederst th.: Rigsdagsmand i Berlin: I.P. Junggreens gravstensmonument (1827-1886). På gravstenen står: „Lykkeligt det folk, som fostrer slige sønner“.

De fire små gravsten tv. er Hanne Ruds aner:

DIS' KALENDER efterår 2006

KURSUS

Ballerup 1210

Torsdage 11. + 18. + 25. januar
og 1. + 8. februar 2007.
Kl. 19.00 - 21.30 alle dage
„Grafen“, Telegrafvej 5A,
2750 Ballerup

Min egen slægts hjemmeside

v/ Hans Peter Poulsen

De fleste slægtsprogrammer kan lave hjemmesider (eller HTML-sider), men vi skal også lære, hvordan de bliver flyttet til Internettet, og hvordan de bliver bygget sammen med resten af hjemmesiden.

Tilmelding senest 22. december 2006.
Deltagerafgift: 325 kr. indbetales til
DIS-Danmarks konto 9570 501 2058.

Haslev 1211

24. januar 2007
Kl. 19.00 - 22.00
Folkebiblioteket i Haslev
Jernbanegade 62, Haslev

Arkiver efter 1. januar 2007

v/ Rasmus Nielsen

Hvad sker der med alle vores lokalarkiver efter kommunesammenlægningerne 1. januar 2007.

Tilmelding senest 10. januar 2007
ved at deltagerafgift 50 kr. betales til
DIS-Danmark konto 9570 501 2058.

Søllerød Sognegård

10. og 11. marts samt
17. og 18. marts 2007
Kl. 10.00 - 14.00
Søllerødvej 13, Holte

Gotisk skrift for lidt øvede

v/ Hans Peter Poulsen

Har du „snuset“ lidt til gotisk skrift, men mangler lidt mere end det, så er dette noget for dig.

Her er både tydning af skrift, tal samt øvelser i at skrive, både fra 1700-tallet og 1800-tallet.

Tilmelding senest 23. februar 2007
ved at deltagerafgift 250 kr. indbetales til
DIS-Danmark konto 9570 501 2058.

FOREDRAG

Haslev 1212

24. februar 2007
Kl. 10.00 - 15.00
husk frokost til dig selv
Sofiendalsskolen
Sofiendalsvej 42 A, Haslev

Billedbehandling

v/ Hans Peter Poulsen

Lær at bruge digitale billeder samt scannede billeder og sætte dem ind på pc, så vi kan finde dem igen. Lær at beskære, belyse, reparere, udskrive, sætte dem ind i dit eget slægtsprogram. Vi afprøver det selv, tag derfor gerne jeres eget billede med og prøv.

Tilmelding senest 9. februar 2007 ved at deltagerafgift 50 kr. indbetales til DIS-Danmark konto 9570 501 2058.

Allerød 1215

Torsdag 8. marts 2007
Kl. 19.00 - 22.00
Allerød menigheds slægtshistoriske lokalcenter, Mormonernes Center,
Lyngvej 241-243, Allerød

Skøder

v/ Erik Kann

Skøder, panteprotokoller og servitutgenparter, hvor finder jeg dem? Hvad kan de give mig af oplysninger, som jeg kan bruge i min slægtsforskning? Hvor langt tilbage kan jeg finde oplysninger og mange flere spørgsmål, vil Erik Kann besvare ved dette foredrag samt besvare de spørgsmål, I har med hjemmefra.

Tilmelding senest 20. februar 2007 ved at deltagerafgift 50 kr. betales til DIS-Danmark konto 9570 501 2058.

Søllerød Sognegård

Torsdage 1. februar, 1. marts, 12. april samt 3. maj 2007
Kl. 19.00 - ca. 22.00
Søllerødvej 13, Holte

Åbent hus

Deltagerne udveksler erfaringer omkring slægtsforskning og videregivelse af de indsamlede resultater.

Derfor begynder vi møderne med korte indlæg, f. eks. tydning af gotiske skrifter og/eller eksempler på udformning af kapitler i en slægtsbog.

Efter kaffen diskuterer vi såvel indlæggene som øvrige emner, deltagerne gerne vil høre andres mening om.

20 kr. til kaffe/te og en „lille kage“.

Tilmelding: Da vi har erfaring for at tilmelding ikke er nødvendig, kommer I bare.

DIS' KALENDER 2007

FOREDRAG

Randers 1216

Tirsdag 6. marts 2007

Kl. 19.00 - 22.00

Lokale 8, Fritidscentret,
Vestergade 15, 8900 Randers

Danske immigranter og deres efterkommere i USA fra 1850 til i dag

v/ Torben Grønnegaard Jeppesen,
chef for Odense Bys Museer

Torben Grønnegaard Jepsen fortæller om udvandrerens ofte vanskelige vilkår, når de skulle etablere sig i det fremmede og integreres i et nyt samfund.

Foredraget vil ligeledes berøre befolkningsforskydninger i USA og Danmark.

Endelig skal vi høre om amerikanske arkivsystemer og tilgængeligheden på arkiver, biblioteker og museer.

Afholdes i samarbejde med Slægts- og Egnshistorisk Forening Randers, FolkeUniversitetet i Randers og DIS-Danmark

Tilmelding senest 20. februar 2007. Deltagerafgift: 50 kr. indbetales til DIS-Danmarks konto 9570 501 2058.

Randers

Lørdag 27. januar 2007

Kl. 10.00 - 16.00

Salen, Fritidscentret, Vestergade 15,
8900 Randers

Slægtsforskerdag

Tre vigtige slægtsforskningsprogrammer præsenteres, og efter fremvisningen vil der være lejlighed til at stille spørgsmål og diskutere problemer med fremviserne.

Program:

Kl. 10.00 - Velkomst m.v.

Kl. 10.15 - 11.45 - FamilyTreeMaker

Kl. 11.30 - 12.15 - Frokostpause

Kl. 12.15 - 13.45 - Legacy

Kl. 14.00 - 14.15 - Kaffepause

Kl. 14.15 - 15.45 - Brothers Keeper

Kl. 15.55 - Afslutning.

Arrangementet er gratis og afholdes i samarbejde med Slægts- og Egnshistorisk Forening Randers og DIS-Danmark. Der vil være mulighed for at købe kaffe og kage, men øvrig forretning sørger deltagerne selv for.

Tilmelding senest 22. januar 2007 til Bøggild Christensen
boegg@webspeed.dk
eller tlf. 86 43 57 66.

DIS-Danmarks
generalforsamling
holdes lørdag 21. april
2007 i Århus

Tilmelding til DIS' foredrag sker ved at indbetale deltagerafgiften

Indbetalingen kan ske ved:

- ◆ På posthuset - girokonto 501-2058
- ◆ Netbank - under indbetalinger vælges kort-art 01 og giro 501-2058
- ◆ Bankoverførsel til DIS-Danmark, reg.nr.: 9570, konto 5012058

For alle indbetalinger gælder, at du skal huske at skrive:

- ◆ Navn og adresse - eller navn og dit medlemsnr.
- ◆ Arrangementsnummeret (er anført ved arrangementet - ses også på hjemmesiden).

- ◆ Mailadresse eller telefonnummer, hvis du vil modtage en bekræftelse på din tilmelding.

Konkurrence:

Hvem laver det bedste nye logo til DIS-Danmark?

Mange ting i vores slægtsforskerverden består gennem århundreder og bliver mere værdifulde med årene. Devisen jo ældre jo bedre gælder i utallige tilfælde.

Men på andre felter er det stik modsat. Inden for databehandlingen går det stærkt, og vores uundværlige computere har i løbet af 10 år fået et bedaget udseende og er tæt på at kunne klassificeres som museumsgenstande.

Dette faktum rammer også en ting som vores logo. Hvad er det egentlig for genstande, det er sammensat af? Passer det til virkeligheden anno 2007?

Vi har kigget på det i bestyrelsen og er nået frem til, at logoet godt kunne trænge til en opfriskning. Og vi er sikre på, at der blandt vores medlemmer findes mange kreative hoveder, som har fine ideer til, hvordan et nyt logo kunne se ud.

Derfor udskriver vi nu en konkurrence blandt medlemmerne om det bedste forslag til et nyt logo.

Krav til et nyt logo

Det skal udtrykke foreningens formål: *At skabe et forum for databehandling i slægtsforskning, personal- og lokalhistorie.*

Det skal kunne bruges:

- I en speciel DIS-farve
- I sort og spejlvendt i hvidt
- Med navnet DIS-Danmark
- og uden navnet
- I stort og lille format

Den nuværende blå DIS-farve er i tryksager og på hjemmesiden: CMYK: 100, 98, 21, 31

Web-farve: 000066

RGB: 0, 0, 102

Skal anvendes til bl.a.:

- Hjemmeside, nyhedsbrev, web
- Bladet, pjecer, brevpapir
- På mat og blankt papir
- Avistryk, annoncer
- På stof, bæreposer, trøjer
- På plastik, skilte, postere

Endvidere gælder:

- Det er ikke et krav, at det skal være en stregtegning (som det tidligere)
- Der må ikke være copyright på elementer, der indgår i logoet
- Efter konkurrencen tilhører rettighederne til logoet DIS-Danmark

Frist 1. marts 2007

Forslag leveres i elektronisk form med logoet vist i forskellige former for anvendelse.

Materialet stiles til Kathrine Tobiasen tobiasen@dis-danmark.dk

Sidste frist er 1. marts 2007.

Det bedste forslag præmieres med 5 års gratis medlemskab af foreningen.

Resultatet præsenteres på generalforsamlingen i Århus den 21. april 2007.

ANNONCE:

Find din slægt

14 dage på højskole med slægtsforskning

Vejleder: Jytte Skaaning

30. august – 12. september 2007

Desuden: Morgensamlinger, ture rundt på Bornholm og aftenarrangementer

Enkeltværelse 4175 kr. Dobbeltværelse 3700 kr.

Vores bus henter og bringer skolens kursister langs en rute fra Randers og København og direkte til Højskolen over Øresundsbroen og med færgen fra Ystad.

BORNHOLMS HØJSKOLE

Almindingsvej 35, 3720 Aakirkeby

Tlf: 56 97 40 77 - Fax: 56 97 40 78

Email: adm@bornholmshojskole.dk www.bornholmshojskole.dk

Ring eller skriv efter brochure med tilmeldingsblanket og oversigt over skolens øvrige kurser.

Der kunne næppe klemmes flere ind ved bordene på Jelling Kro.

En græsrodsbevægelse i fremdrift

Kirkegårdsprojektet fejret i Jelling

Af Kathrine Tobiasen

Dansk Kirkegårds Index (DKI) er et projekt, der går ud på at forevige gravsten på samtlige kirkegårde i Danmark. Det er frivillige, der fotograferer kirkegårdenes gravsten og registrerer oplysningerne. DKIs hjemmeside ligger på: <http://stegemueller.dk/dki/>

Da DKI-projektet nærmede sig sin første fødselsdag, funderede ankerkvinde og -mand, Hanne B. Stegemüller og Leif Sepstrup over, om man mon kunne markere dagen? F.eks. med en reception i Jelling, der jo udmærker sig både ved sin centrale beliggenhed i landet og ved at være hjemsted for et par gravsten i absolut særklasse.

De ville gerne invitere alle bidragsydere til at mødes. „Hvis der kun kommer os to, går vi ned på *Harald Blåtand* (værtshus længere nede ad gaden) og drikker gravøl. Kommer der flere, lejer vi salen på Jelling Kro!“, fastslog ankermændene; de tog chancen og sendte invitation ud til lørdag 18. november kl. 13-16.

Tilløbsstykke

Harald Blåtand måtte klare sig uden et par gæster 18. november, mens Jelling Kro fik brug for at dække op ved alle bordene i lokalet. Ca. 60 gæster indfandt sig fra nær og fjern – garvede fotografer og andre, der stod på vippen og manglede det sidste skub til at komme i gang, samt flere lokalhistoriske arkiver, som også kunne se ideen i sagen.

Endelig et par æresgæster: Per Agerbæk, der står for de tekniske finesser bag databasen, og Arne Christiansen, formand for DIS-Danmark, der var hovedsponsor for receptionen.

Kongelig konkurrence

DKI er et foretagende med kraftig vind i sejlene. På selv samme dag (26. oktober 2005), som det glade budskab om familieforøgelsen blandt de kongelige forkyndtes for al folket, kom Leif Sepstrups historie om det nystartede kirkegårdsprojekt ud på historieonline (Dansk Historisk Fællesråds hjemmeside www.historieonline.dk).

Ublu konkurrence? Ikke det, der ligner! Telefonen glødede i hjemmet i Snebjerg, og DKI blev hovedhistorie på Ekstrabladet og flere lokalaviser, for slet ikke at tale om diverse TV- og radiokanaler. Sådan skal det bare gøres!

Sådan bliver man gravstensfotograf

Altså strømmede det ind med deltagere i Jelling. Leif Sepstrup oplyste i sin velkomst, at nu var 178 kirkegårde tilmeldt (tallet er vokset gevaldigt siden). Kun hele kirkegårde kan tilmeldes, man må tage alt eller intet.

Hanne B. Stegemüller præsenterede hjemmesiden <http://stegemueller.dk/dki/>, hvor man hurtigt kan orientere sig i de enkelte kirkegårdes status, om de er ledige, reserverede eller færdige. Man opretter sig som bruger, og herefter opretter man den ønskede kirkegård.

Det er ikke gjort med at fotografere stenene. Man skal også lægge oplysningerne fra hver sten; navne og

fødsels- og dødsdatoer, ind i en database, så de bliver søgbare. Filerne hertil får man tilsendt fra Leif eller Hanne, og det er uhyre nemt at taste oplysningerne ind.

Herefter er ideen, at man lægger det hele ud på sin hjemmeside, som der så linkes til fra DKI's hjemmeside. Det er dog ingen betingelse for at være med, at man har egen hjemmeside – man kan få hjælp til at indlogere sig hos andre, hvis man er hjemløs på nettet.

Kun 10 år gamle gravsten

Det er et princip, at der kun vises sten over personer, der har været døde i mindst 10 år. Personerne kan søges i databasen, men stenen bliver ikke vist. Programmet sørger automatisk for, at der ikke linkes til billedet. Det kan dog hænde, at en senere afdød ægtefælle vises ved søgning på den først afdøde; det må så betragtes som en ekstra bonus. Ordningen er lavet for at undgå at støde nogen; på dette felt er der i øvrigt ret store geografiske forskelle at tage hensyn til.

Til hjælp og inspiration for bidragsyderne er der oprettet et forum på hjemmesiden, hvor man kan diskutere problemer og hente gode råd til løsninger – se på <http://stegemueller.dk/forum>

Begravelsesprotokoller

For at gøre dagen ekstra festlig havde man indforskrevet tre gedigne foredragsholdere. Jytte Skaaning fortalte med vanlig kynd- og fyndighed om *Slægtens lokaliteter*, om kirker og kirkegårde med specielt henblik på begravelsesskikke. Som den garvede underviser hun er, leverede hun også et par staldtips: Hvis kirkebogen skulle være gået tabt, er der måske en chance i begravelsesprotokollerne, som nogle steder er bevaret. De kan endda indeholde mere stof om afdøde, end kirkebøgerne normalt byder på!

Faldgruber og løsninger

Arne Ørtved, tidligere sognepræst og højskoleforstander, causerede klogt og humorfyldt over emnet præsternes

rolle ved begravelserne. *Lad de døde begrave deres døde* kaldte han sit foredrag. Også han havde gode råd: Lad være med at skamrose en person, du skal holde tale over; tal i stedet om det, der er imellem os. Så får talen liv.

Sidste indlæg stod tidligere toldembedsmand Thorkild Søndergaard for. Han er erfaren gravstensfotograf og havde medbragt en stribe dias, der illustrerede de utallige vanskeligheder og faldgruber, en fotograf kan blive udsat for. Indskriften skal kunne tydes, og fotografens skygge må ikke stjæle opmærksomheden! Heldigvis havde eksperten løsningsforslag med i bagagen; de blev serveret på alt andet end en tør og kedelig facon.

Spørgsmål fra deltagerne

Hanne og Leif rundede af med at svare på spørgsmål, som rumlede blandt deltagerne:

Må man det? Altså fotografere gravsten? Ja, det må man. Og ved at respektere 10-årsreglen, har vi sikret os.

Hvad med fremtiden? Bliver der fulgt op på projektet? Det er vores plan at besøge „vores“ kirkegårde igen om 9 år og fotografere nytilkomne sten. Gravsten står min. 10 år, og ved at komme igen om 9 år sikrer vi, at ingen gravsten er forsvundet, uden at vi har set dem.

De to initiativtagere til DKI - Dansk Kirkegårds Index Leif Sepstrup og Hanne B. Stegemüller siger tak efter et dejligt møde på Jelling Kro.

Hvad når stenene forsvinder – ryger de så ud af databasen? Nej, nej! Det er jo det, der er hele ideen bag projektet: At bevare det, der ellers forsvinder alt for hurtigt!

Hvad med hjemmesiderne, når ejermændene ikke selv kan vedligeholde dem? De overlades så vidt muligt til det nærmeste lokalarkiv. Ellers prøver vi at finde en udvej.

Jens Vejmand

Som afslutning sang man fuldtonende sangen om Jens Vejmand, hvis gravsten – dog i træ - faktisk står på Tjørning kirkegård. Sangens sidste linje *Man gav ham aldrig en passer kun med visse forbehold...*

Så var det farvel og tak for en både fin og hyggelig eftermiddag, spækket med gode oplysninger og inspiration, et møde, der helt sikkert gav alle noget med hjem. Så som lyst til at gå i gang med kameraet.

Hvis nogen skulle være i tvivl om medvinden, kan vi her supplere med et par friske tal om DKI.

20. november var der oprettet 170 brugere og 262 kirkegårde. I dagene fra 18. til 20. november blev oprettet 84 kirkegårde. 50 personer er aktive. 58 kirkegårde er meldt færdige.

Kopier tekst og billeder fra PDF

Kurt Lundskov
Tousvej 63
8230 Åbyhøj
epost@lundskov.dk

Det er muligt at kopiere både tekst og billeder fra et pdf-dokument til et tekstprogram.

Vi bruger mere og mere pdf-dokumenter, især når vi sender dem til hinanden med mail. Mange er ikke klar over, at det faktisk er muligt at kopiere såvel tekst som billeder fra et pdf-dokument til et almindeligt tekst-dokument, fx Word.

Hvordan man gør det, vil jeg fortælle her, men inden er der lige to begreber, der skal holdes styr på.

Adobe Acrobat

Programmet *Adobe Acrobat* er det program, som bruges til at oprette og arbejde med et pdf-dokument. Dette program koster penge.

Nogle programmer har dog indbygget en funktion, så de er i stand til at lave et pdf-dokument, fx slægtsprogrammet *Legacy* samt den gratis kontorpakke *OpenOffice.org*. Herudover findes der nogle gratisprogrammer, som også kan lave pdf-filer, på samme måde som Adobe Acrobat.

Adobe Reader

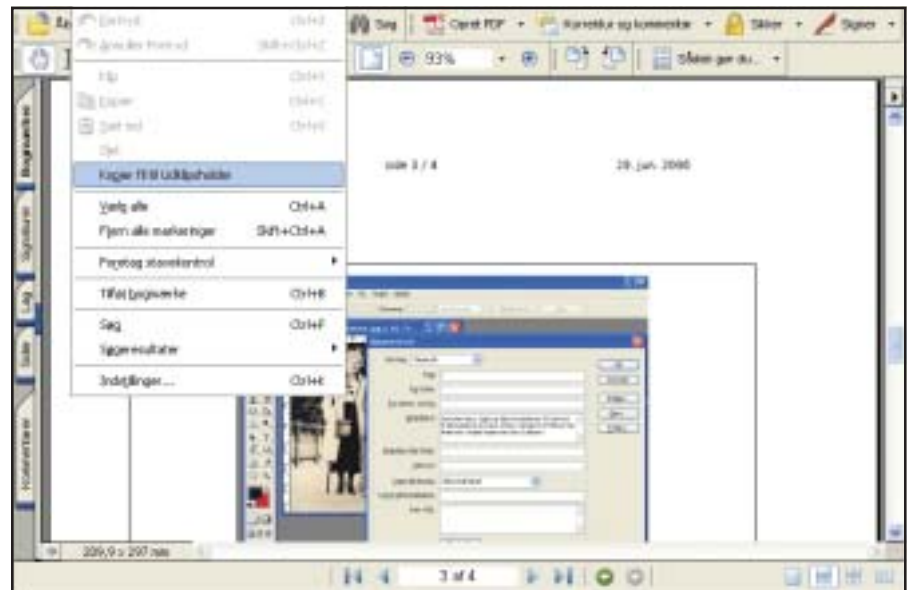
Programmet *Adobe Acrobat Reader* – eller blot *Adobe Reader* – er det program, man bruger til at åbne og læse et pdf-dokument. Med Readeren kan man altså ikke oprette et pdf-dokument. Readeren er gratis, og kan hentes fra Adobes hjemmeside.

Det er Readeren, som stort set alle bruger, når de skal åbne og læse en pdf-fil. De funktioner, jeg beskriver i det følgende, gælder for version *Adobe Reader 6*. Den er også kommet i en ny version *7*, som antagelig fungerer på samme måde.

Kopiere hele teksten

Du kan kopiere tekst fra pdf-dokumentet på to måder: du kan kopiere al teksten, eller du kan kopiere dele af en tekst.

Hele dokumentets tekst kopierer du sådan: Åbn pdf-filen i *Acrobat Reader*. Vælg *>Rediger > Kopier til udklipsholder*.

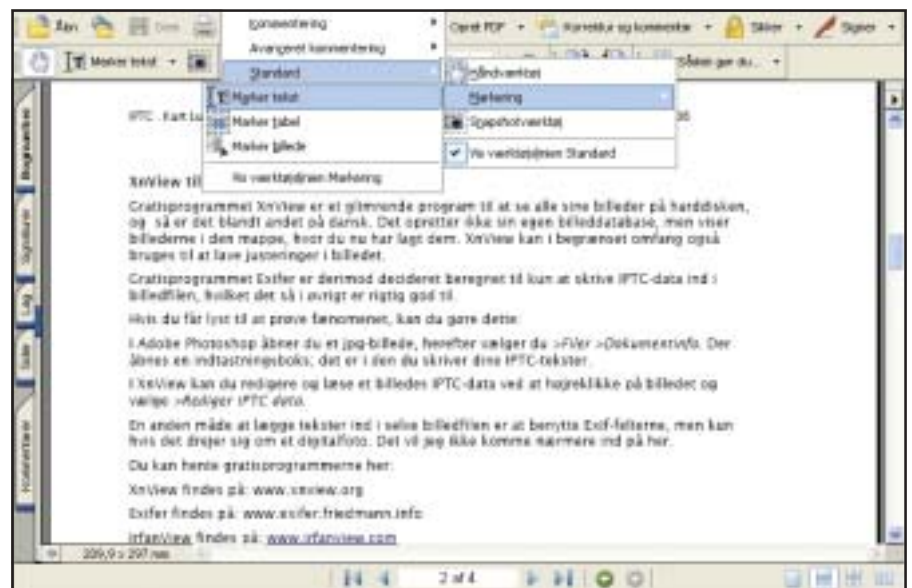

Herefter kan du indsætte al dokumentteksten i et hvilket som helst tekstprogram, fx *Word*.

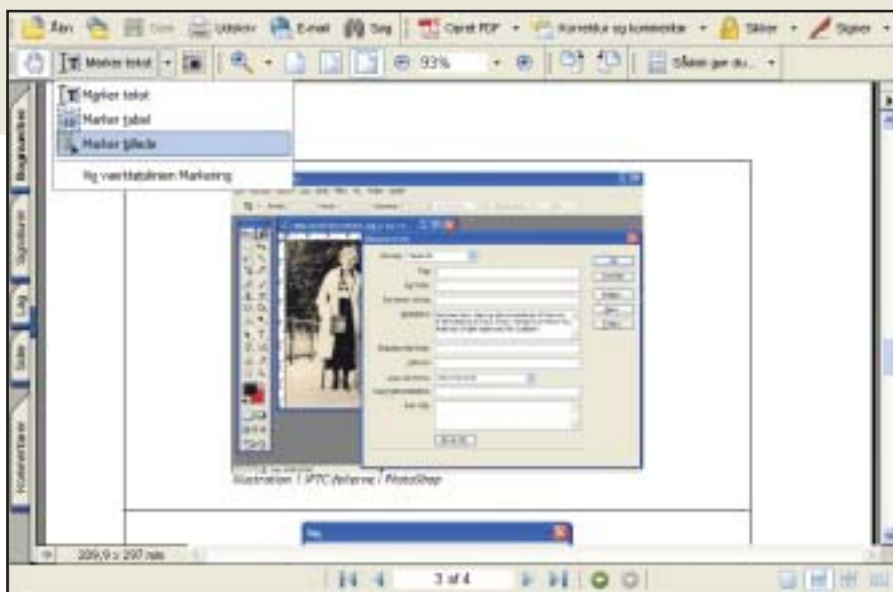
Det gør du i tekstprogrammet ved (fx i *Word*) at vælge *>Rediger>Sæt ind* (eller taste *CTRL+V*).

Kopiere dele af teksten

Hvis du kun ønsker at kopiere dele af en tekst gør du sådan: Åbn pdf-dokumentet i *Acrobat Reader*. Vælg *>Værktøjer > Standard > Marker tekst*.

Du markerer nu med cursoren al den tekst, du vil have kopieret. Vælg herefter > *Redigér* > *Kopier* (eller tast CTRL+C). Herefter kan du indsætte den markerede tekst i et hvilket som helst tekstprogram, fx Word. Det gør du i tekstprogrammet ved at (fx i Word) vælge >*Rediger*>*Sæt ind* (eller taste CTRL+V).

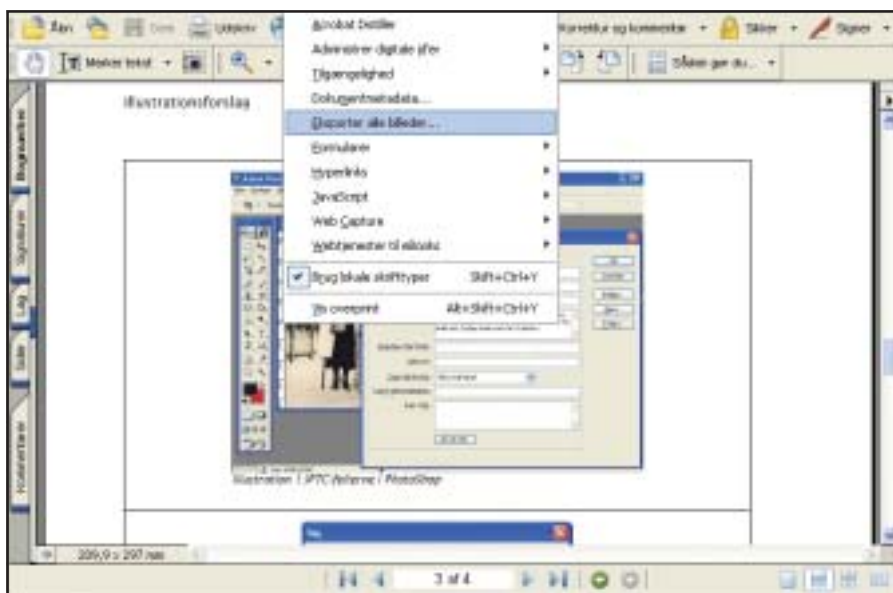

Efterfølgende layout

Den tekst, du kopierer ind i tekstprogrammet, ser måske layoutmæssigt ikke så godt ud i opsætning, skrifttyper m.v. Så der ligger altså et stykke redigeringsarbejde med teksten.

Hvis teksten eksempelvis har mange forskellige skrifttyper og størrelser, kan du dog let ændre dette til én bestemt skrifttype og størrelse.

Du markerer hele den kopierede tekst med tekstprogrammet (tast CTRL+A). Vælg herefter skrifttype og størrelse. Dermed er al tekst sat op i samme skrift, der gør det lidt nemmere at arbejde videre med.

Kopiere billeder

Du kan også kopiere billeder fra pdf-dokumentet.

Åbn pdf-dokumentet i Acrobat Reader. Vælg >*Værktøjer* > *Standard* > *Marker billede*.

Klik herefter på det billede du vil have kopieret. Vælg >*Redigér* > *Kopier* (eller tast CTRL+C). Herefter går du ind i dit tekstprogram og vælger >*Rediger* > *Indsæt* (eller tast CTRL+V). Så er billedet kopieret fra pdf til dit tekstdokument.

Ét billede ad gangen eller alle på én gang

I Acrobat Reader er der kun mulighed for at kopiere ét billede ad gangen. Har du derimod (betalingspro-

grammet) Adobe Acrobat, er det muligt at kopiere alle billeder i dokumentet på én gang.

Det gør du ved i Adobe Acrobat-programmet at vælge >*Avanceret* > *Eksporter alle billeder*.

Herefter vil alle billeder og grafikfiler på én gang blive kopieret til den filmappe, som du selv vælger. Fra filmappen kan du så hente de billeder, du har brug for et andet sted, eller du kan arbejde videre med billederne i et grafikprogram.

WEGA BOGBINDERI

Stenildhøjvej 54
9600 Aars

Indbinding af:

- alle slags slægtsbøger
- tidsskrifter mm.

Pris efter aftale

Bogbindermester:

Heidi Gass Sibbesen
Tlf. 98 66 12 81
Mail: Heidi.gass@sibbesen.dk

Livet i 1800-tallet

- mine tiptipoldeforældres ungdom

Rikke Wiingren

Jeg er 15 år og har siden min farmor første gang fortalte mig om min slægt været meget interesseret i at vide mere om disse mennesker. Denne skoleopgave er skrevet på baggrund af mange års interesse for slægtsforskning og for de personer, jeg er i slægt med!

Problemformulering

Jeg vil gerne undersøge, hvordan ungdomslivet bliver afspejlet i to forskellige sociale tilhørsforhold i 1800-tallet.

Hvordan var det at være ung rig bypige i forhold til at være ung fattig gårdreng? Hvori bestod forskellene, og var det muligt at ændre den sociale arv? Hvorledes kan man i dag finde nogle af de samme normer, regler og traditioner, som man havde i 1800-tallet? Og hvordan har ens forfædre påvirket ens identitet og dannelse i dag?

Indledning

Hvem er jeg? Hvor kommer jeg fra? Og hvor er jeg på vej hen?

Disse 3 spørgsmål anser vi mennesker for nogle af livets vigtigste, for det er dem, der danner vores identitet. Når disse 3 spørgsmål er besvaret, så kan man sige, at man ved, hvem man er. Man kan kalde sig et dannet menneske, og er det ikke det, vi alle sammen gerne vil være?

Men for at finde ud af, hvor man er på vej hen, skal man først vide, hvem man er! Og for at finde ud af hvem man er, skal man først finde ud af, hvor man kommer fra! For hvis man ikke kender sine forfædre, ikke kender sin slægts historie, ja så er det meget svært, for ikke at sige umuligt at finde ud af, hvem man selv er!

At ens forfædre spiller sådan en stor rolle for ens identitet og dannelse er egentlig meget uhyggeligt, især her i vores moderne hverdag. Nu til dags har vi en trang til at styre alt, kontrollere alt og ikke mindst bestemme selv.

Det er den sidstnævnte faktor, der gør det så uhyggeligt, at vi bliver dannet „af“ vores forfædre. For her er vi lige pludselig ude i noget, det enkelte individ ikke kan bestemme selv! Noget som er bestemt for en, men som stadigvæk er en kæmpe stor del af os!

Marie Mathilde Kiessling - livet i byen i årene 1846-1923

Marie Mathilde Kiessling er min tiptipoldemor, som jeg ligner meget, se fotos! Hun var datter af blikkenslager Carl Friedrich August Kiessling og hustru Anna Catharina Stahnke.

Maries forældre kom fra Preussen i Tyskland, men flyttede til Odense før Marie blev født. De boede i 1850 på Vestergade nr. 259 i Odense købstad. Marie blev født 18. juli 1846, i Odense. Hun blev døbt 11. august 1846 i Sct. Knuds kirke også i Odense. Marie havde 3 søskende: 1 storesøster, 1 storebror og 1 lillesøster. Marie blev gift med boghandler Frederik Theodor Jørgensen 28. juni 1867 i Odense. Sammen med ham fik hun 10 børn. Marie døde i Vejle 2. marts 1923 som

Min tiptipoldemor
Marie Mathilde Kiessling

enke. Frederik døde 16 år tidligere, nemlig i 1907.

De sociale skel

Stærkt forenklet kunne man dele indbyggerne i en by op i en *overklasse*, en *mellemklasse* og en *underklasse*.

Overklassen bestod af de adelige, embedsmændene, officersstanden, de anerkendte videnskabsmænd, kunstnere og ledende erhvervsfolk. Det er denne klasse, vi tager udgangspunkt i, for det var fra denne klasse, Marie kom. Altså var hun en af de „fine“ i Odense by. *Mellemklassen* var så de borgere, der stod længere nede på den sociale rangstige. Og *underklassen*, var simpelthen bunden. Nogle levede endda under sultegrænsen.

Men kunne de unge så ændre den sociale arv? Til dette spørgsmål er svaret NEJ, da de aldrig var sammen. Det var simpelthen bare ikke en mulighed. Man blev gift med nogen fra den samme klasse som en selv, hvad enten det var meget fattig eller styrkende rig!

Selvom denne inddeling var så stærk i byerne, og at byboerne ikke regnede bønderne for noget, så må man endelig ikke glemme gårdejerne. Gårdejerne var fine og velstående folk, som blev respekteret i de finere kredse. Derfor blev Maries lillesøster Anna Caroline Kiessling, gift med gårdejer Jens Hansen Cornelius Birch.

Skolen

Marie blev vækket kl. 7 om morgenen, så der stod hun op og klædte sig på. Vask blev der ikke gjort meget ud af. I frostvejr var vandet i kanden på

servanten i øvrigt ofte frosset til is, der måtte hugges ud af kanden, før der kunne hældes lidt vand op i fadet til den nødtørftige vask.

Skolemaden – fire stykker rugbrød med salt kød, spegepølse og en skive ost, der krummede sig som en høvlspån – blev lagt i den skrammede blikmadkasse, og skolebøgerne pakket. Nogle af de mindre „fine“ børn, brugte i stedet for skoletasker, to træplader og et par snore med et håndtag. Bøgerne blev spændt fast mellem træpladerne. Dog skete det en gang imellem, at systemet svigtede, og bøgerne faldt ud. Skoletaske med hank var kun for de „fine“ og så alle pigerne selvfølgelig.

I Odense kunne man gå i private eller offentlige skoler, ligesom i nutiden. Blot var de offentlige skoler ikke særlig fine, og borgerskabets børn (blandt andet Marie og hendes søskende) gik derfor ikke i kommuneskoler.

Mellem de offentlige skoler skelnede man mellem friskoler og betalingskoler. De, der ikke havde råd til at betale 1 kr. om måneden til en betalingskole, blev henvist til friskoler, hvor undervisningen var gratis.

Dagligdag

En kvinde skulle kunne klare alt det huslige. Under gode økonomiske forhold skulle hun kunne lede alle tjenestefolkene, men hun skulle dog også lave noget selv. Sådan lød kravene til en kvinde på Maries tid.

Marie blev derfor opdraget til at kunne gøre alle de huslige ting. Disse ting skulle en pige kunne, for hvis hun ikke kunne dem, sagde man, at hun ikke var ordentlig opdraget. At der efterhånden blev andre uddannelsesmuligheder og erhverv for kvinder, skulle helst ikke ændre kravene til den gifte kvinde; hun burde være hjemme, hvis ikke økonomiske problemer gjorde det nødvendigt, at hun arbejdede ude. Dette problem havde Marie ikke, de havde penge nok! Den virkelige kvindelige unge pige skulle kun ønske sig at blive hustru, mor og husmor, sagde man.

Dagligliv!

Standsmæssig sædvane, Maries fars formue og hendes mors mening var alle tre stærke faktorer, der var med til at bestemme, hvem Marie skulle giftes med. Det skulle jo være en fra den samme klasse som hende selv. Efter lang tid og mange overvejelser og samtaler, endte det med, at Marie blev gift med den daværende boghandler Christian Frederik Theodor Jørgensen. Vielsen fandt sted den 28 juni 1867, i Odense. Men længe før vielsen skulle Marie lære nogle af alle de ting, en hustru skulle kunne.

En husmoders (uden så gode økonomiske vilkår) daglige arbejde bestod af: rengøring, lampepasning, indkøb, køkkenarbejde, mad på bordet på bestemte tider og i vintersæsonen tilpas fyring.

Husmødre (der havde råd og var bedre stillet) ville gerne have tjenestepiger fra landet, for de var vant til at arbejde, og de sprang ikke over hvor gærdet var lavest som nogle af bypigerne gjorde det. På det punkt regnedes byen ikke for den bedste leverandør. Hvis man havde råd til pighjælp, så skulle man have det! Hvis man havde et pænt hjem, og en hvis portion penge, kunne man få frøken-

piger. Sådan en frøkenpige havde de hos Marie. En frøkenpige var en pige med familiær stilling. Frøkenpigerne var unge damer, som endnu ikke havde ægteskab i vente, men som trods alt ikke kunne blive ved med at ligge deres eget hjem til byrde, og dog var for fine til at gå ud og tjene; med familiær stilling kunne de komme til at arbejde lige så hårdt som en almindelig tjenestepige, blot mod at få kost og logi og lidt lommepege, så det var jo en god „forretning“ for familierne. De yngre damer med familiær stilling sad med ved bordet og var højt hævet over almindelige tjenestepiger.

Dagligliv

Hos Marie spiste de, som man nu gjorde det i de fine hjem; moderen, faderen, de større børn og frøkenpigen spiste sammen. Tjenestefolkene fik samme slags mad som familien, men de spiste i køkkenet sammen med de mindre børn, der blev hjulpet af barnepigen.

Der var ro ved måltiderne. Børn talte overhovedet ikke. En husmoder prøvede altid på at føre sit hus så fint som muligt med hvid dug på bordet, to retter mad til daglig og tre om søn-

dagen, så mange møbler som muligt og selvfølgelig nips og pynt overalt.

Fødsel

Marie fødte 27. marts 1868 en vel-skabt pige. Marie var på dette tidspunkt kun 22 år, men det var meget normalt. Barnet blev senere døbt Anna Jørgensen og var den førstefødte.

Maries fødsel foregik ligesom alle mulige andre velstående damers fødsler. Der blev sendt bud efter jordmoderen eller „madammen“, som hun også blev kaldt, når øjeblikket var inde. Da det var første gang, Marie skulle føde, var en kvindelig slægtning forinden spurgt til råds og bedt om at stå bi, mens det skete og i tiden derefter. Havde man råd til det (og det havde Marie), var en sygeplejerske bestilt til at tage ophold hos familien den første uges tid. Lægen blev først hentet, hvis der opstod komplikationer. Det gjorde der heldigvis ikke. Alt gik godt!

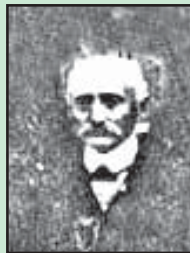
Efter fødselen fik Marie lagt et støttende og stramt mavebælte, og hun skulle herefter ligge på ryggen i mindst ti dage. En barsels seng af en tre ugers varighed blev anset for passende. Dette gjorde Marie også den første gang. Men anden, tredje, fjerde ... gang var dette umuligt, da der var meget, der skulle gøres med så mange børn i forskellige aldre.

Marie fødte som sagt i alt 10 børn, på kun 13 år. Så det gik rimelig stærkt. Hun fødte 6 piger og 4 drenge. Barn nr. 6 ved navn Johannes Jørgensen døde, inden han var blevet 1 år, og det sidste barn ved navn Agnete Jørgensen nåede kun at blive 2 år. Men resten blev mere eller mindre gamle. 6 ud af hendes 10 børn blev 71 år eller derover, så det er jo okay, tiden taget i betragtning.

Spædbørnsdødeligheden var høj dengang, 7 gange så høj som i dag, idet 13-14 børn af hver hundrede levendefødte ikke nåede at blive 1 år, så Marias børn klarede det godt.

Lars Jørgen Larsen Petersen - livet på landet i årene 1840-1924.

Lars Jørgen Larsen Petersen er halv-

*Lars Jørgen
Larsen
Petersen -
halvbror til min
tiptipoldefar*

bror til min tiptipoldefar. Han var søn af bagermester Anders Christian Larsen og hustru Cecilie Kirstine Buch. Han blev født 17. februar 1840 i Odense. Det var almindeligt, at det førstefødte barn i huset fik navn ligesom bedsteforældrene. Oftest var det mandens far eller mor, barnet blev opkaldt efter. Derfor kom han til at hedde Lars efter sin farfar. Jørgen Larsen hed hans morfar (på det tidspunkt hed han ikke Petersen, det kom først senere).

Da Lars var 5 år, skulle hans mor sikkert ud og tjene. Lars blev i hvert fald efterladt hos sin morfar, moster og onkel. Lars' far og mor har sikkert aldrig boet sammen. 8. september 1847 gifter moderen sig med en mand ved navn Lars Petersen.

Lars Jørgen Larsen får nu navneforandring til Lars Jørgen Larsen Petersen. Sikkert efter sin mors mand. Hans mor og stedfar får nogle børn sammen. Hans far gifter sig også og får også børn med den nye kone. I alt får Lars Jørgen Larsen Petersen 10 halvsøskende. (Den ene, på faderens side, hedder Lars Christian Larsen, og det er ham, der er min tiptipoldefar.) I 1854 i Odense bliver Lars konfirmeret.

Lars Jørgen Larsen Petersen bliver gift med Karen Marie Nielsdatter. Sammen med hende får han 15 børn. Lars Jørgen Larsen Petersen dør 1. juli 1924 i Vordingborg. Hans sociale arv var meget anderledes end Marias, da han kom fra underklassen på landet.

Landsbyskolen

I 1814 fastslog man, at der skulle oprettes en folkeskole, hvor de børn, hvis forældre ikke havde råd til at lade dem undervise privat, kunne få gratis un-

dervisning fra de var 7 år. Dette benyttede Lars' forældre sig af, og Lars kom i skole som 7-årig. Men det var ikke hver dag, han skulle i skole. Nogle dage måtte han blive hjemme og hjælpe sine forældre på gården.

Selvom man havde seminarier, blev der ikke uddannet lærere nok, derfor blev de gamle degne ved med at undervise rundt omkring på nogle skoler.

Konfirmationen

For Lars (der kom fra et fattigt bondehjem) betød konfirmationen ikke så stor forandring i den daglige tilværelse. Mange fattige folks børn måtte allerede ud og tjene hos fremmede som 5-6 årige (det var det, der var sket for Lars).

Hvis der i et hjem herskede så gode kår, at børnene kunne blive i hjemmet gennem hele barndommen, betød konfirmationen en afslutning på barndommen. Efter konfirmationen måtte de i alle tilfælde ud blandt fremmede og tjene til føden. Den gamle landsbykirke var rammen om konfirmationen. Konfirmanden var nu voksent medlem af menigheden og deltog derfor i nadveren.

Dagligdag

Først når gårdens dyr var fodrede, og morgenmalkningen overstået, satte man sig til bords og fik morgenmad hos Lars. Silden var en vigtig del af morgenmaden hos familien. Alle omkring bordet havde sin egen træske, som man langede til de to fælles fade med.

Skikken med at spise af fælles fade holdt sig på landet i det meste af 1800-tallet, først omkring 1880-90 blev det almindeligt med tallerkner. Det var angsten for tuberkulose, der medførte dette hygiejniske fremskridt. Den lange arbejdsdag og det hårde arbejde på landet gjorde en god middagshvile til en nødvendighed. Dette gjaldt vel og mærket kun for de mænd og kvinder, der kunne arbejde „rigtigt.“ Det vil sige Lars far og mor, og til tider Lars selv, når han ikke var i skole. Middagshvilen gjaldt ikke for hyrde-

dreng, hønsepiger og aftægtsfolk.

Først efter 1860 begyndte postbuddet at bringe posten ud. Det var alle dem fra landet meget glade for, hidtil havde de selv skulle hente deres post.

Stuehuset på en gård lå altid øst – vestvendt, således at vinduesvæggen var en sydmur. I datidens huse var der uhyggelig forskel på sydvæg og nordvæg. Fugt, mug, og skimmel var uundgåelig, hvis noget blev placeret op af nordvæggen. Forskellen var så stor, at kun stuens sydlige halvdel blev forsynet med bræddegulv oven på lergulvet. I den nordlige halvdel ville brædder kun gøre ondt være. 8 dage efter, at de var lagt, ville gulvet i nord-siden være grønt af mug.

Bryllup

En pige, der forblev ugift, måtte enten være tjenestepige resten af sit liv eller prøve at blive sy pige eller vævepige.

Når de to unge var blevet enige – og forældrene med, blev der drukket festøl. Derefter aflagde fædrene besøg hos præsten for at bestille tillysning og indhente tilladelse til at låne brudesølvet. Som almindeligt var, flyttede de to unge sammen i deres nye hjem, når tillysningen havde fundet sted. Den kirkelige vielse kunne vente til det vigtigste arbejde på den nye ejendom var lavet.

På selve bryllupsdagen var bruden iført sin smukke egnsdragt og vigtigst af alt: Hun bar brudesølvet. Det var en „brudenakke“, også kaldet en „sølvnakke“, det vil sige en hue, hvis runde nakkeskive var broderet med sølvtråd. Over hele landet var det almindeligt, at kirken havde en brudenakke, som en hver uberygtet pige kunne låne til sit bryllup, en skik der stammer fra dengang, da det var almindeligt, at hvert sogn havde en brudekrone af sølv, som bruden kunne låne. Brudgommen var i almindeligt tøj. Men naturligvis mødte han op i hans bedste tøj.

Lars' og Karens bryllup

Lars' fars gårds stuehus kunne ikke rumme alle de bryllupsgæster, der var

mødt op. Otte dage før bryllupsdagen var sendemanden draget fra gård til gård og havde fremsagt indbydelsen i en egnsbestemt traditionel remseform. For at få plads til alle, der havde efterkommet invitationen, var laden pyntet og taget i brug som festsal.

Problemet med at beværte det store antal gæster havde man også en traditionel og praktisk løsning på, idet alle gæsterne kom med føring, eller brudeskænk. Føring bestod af mad og drikkevarer, og brudeskænk var rede penge. Hver gæst havde også medbragt sit eget bæger, som blev flittigt brugt, for efter skik og brug skulle der altid være rigeligt med mad og drikke i de to - tre dage, et rigtigt bondebryllup kunne vare!

Ældre

Det var en god gammel skik, at stuenes luneste plads i krogen ved ovnen var forbeholdt den ældste i stuen, altså Lars' mormor.

Inden ældre mennesker gik på aftægt og overlod gården til yngre folk, oftest et af deres egne børn, blev der som regel oprettet en aftægtskontrakt. Almindeligvis betingede de gamle sig ret til at bo på gården, så længe de levede. Enten havde de fælles husholdning med de unge, eller de fik indret-

tet en aftægtsstue med skorsten, så de kunne føre egen husholdning.

En aftægtskontrakt indeholdt bestemmelser om, hvor meget ildebrændsel, slagtemad, fornødenheder til bygningen og bading osv. de unge skulle yde de gamle. Et godt eksempel på, hvor nøjeregnende man var i de tider, og vel sagtens var tvunget til at være, er, at kontrakten ofte angav, om aftægtsfolkene havde ret til at få udskiftet sengehalmen en eller to gange om året.

Sådan en aftægtskontrakt havde Lars' morfar og mormor lavet med deres børn, således at de kunne bo på gården til de døde.

De gamles liv på deres gamle ejendom i nær kontakt med børn og børnebørn fremhæves af og til i nutiden som noget forbilledligt. Det kunne det naturligvis også være, men selvmordsstatistikkerne fra forrige århundrede fortæller, at det også kunne være det stik modsatte. Husmænd og arbejdere havde langt den største selvmordsprocent, og derefter kom aftægtsfolkene. Mange mener, at det var skjulte mord. Som hovedregel tydede intet på, at de pågældende havde grund til selvmord, hvorimod andre havde interesse i deres død – og let ved at skjule et mord.

Konklusion

Den, der vil vide noget om fortiden, gør klogt i at begynde med sin egen tid, og omvendt kommer den, der vil forstå sin samtid, ikke uden om fortiden.

Den verden, jeg har beskrevet her, er en verden, der ikke længere eksisterer. Til trods for det er nutidens mennesker til daglig omgivet af de foregående slægtleds frembringelser. Vi bor i deres huse, bruger deres møbler, samler på deres indbo, kører ad deres jernbanelinier, pløjer deres marker, bruger deres parker, skoler og kirker – og på tusinde måder vedligeholder vi deres livsform som hyggelige traditioner ved jul, fastelavn og andre festlige lejligheder. For selvom 1800-tallets verden ikke længere eksisterer, så er der mange små dele af den, der endnu lever.

Nutidens unge vil gerne være sig selv. De vil gerne sige, at de har fundet deres identitet selv. At de er deres egen herre. Men er det muligt? Er det muligt at være helt sin egen, når så mange generationer har været med til at skabe en?

Som tidligere nævnt, har vi i dag mange af de samme traditioner, som vores tiptipoldeforældre havde det i 1800-tallet. Jeg tror, at en af forklaringerne på, at vi i så mange år har båret på nogle af de gamle traditio-

ner, er, at det giver os en vis tryghed. Vi vil gerne holde fast i noget af det, vi kender så godt. Noget af det vi ved er trygt og sikkert. Noget som aldrig ændrer sig.

Fremtiden er uvis, uforudsigelig og uberegnelig! Den kan hele tiden ændre sig år for år, dag for dag, time for time. Men fortiden, den er den samme. Fortiden ændrer sig ikke lige pludselig. Fortiden vil altid være der. Og fortiden vil altid, på et eller andet plan kunne redde os. Fortiden er til en vis grad vores sikkerhedsnet. Vi har noget at træde tilbage på, hvis vi er ved at falde. Vi har nogle fejl at lære af. Og ikke mindst har vi nogle rødder at identificere os med på et eller andet plan.

Derfor er fortiden sådan en vigtig del af vores identitet. For hvis vi ikke kender vores rødder, ikke kender vores fortid, ja så er det meget svært at finde et solidt bræt at stå på, hvis vi er ved at falde.

De næste generationer kan godt få svært ved at føre de gamle traditioner videre. For samfundet bliver jo ved med at udvikle sig, med lynets hast.

Til trods for det er jeg nu sikker på, at det nok skal lade sig gøre. For vi er jo alle sammen, store som små, gamle som unge, knyttet med et usynligt bånd til vores fortid. Knyttet til vores rødder.

Evt. henvendelser om artiklen bedes rettet til min farmor:

Karen Elvers, Kovangen 430,
3480 Fredensborg

Tlf. 48 47 52 75, kelters@pc.dk

Litteraturliste

Knudsen, Gunnar

Dec. kl.: 39.43

Dansk Bondeliv i forrige århundrede

Forlag: Chr. Erichsens Forlag

Piø, Lørn

Dec. kl.: 39.4

Dagligliv i Danmark – Menigmand får mæle 1790 – 1870

Forlag: Gyldendals Bogklub

Møller, Jan

Dec. kl.: 39.41

Borger i Klunketidens København

Forlag: Sesam

Friis, Lilli

Dec. kl.: 39.4

Vore Bedsteforældres Tid

Forlag: Nationalmuseet

Damsholt, Nanna og Goldschmidt, Ditte Bentzon

Dec. kl.: 39.4

Familieliv i Danmark – fra 1600 til i dag

Forlag: Aschehoug Dansk Forlag

Karens Slægt: www.aner-slaegt.dk

Elvers, Karen

Slægtsbog for familien Wiingreen.

ANNONCE:

Nordisk Slægtsdatabase Et online Slægtsprogram

Danmarks største slægtsdatabase med over 200.000 personer, der samtidig er et kraftfuldt online slægtsprogram. Det, du indtaster, vises online til andre medlemmer med det samme.

Mere info og prøv gratis demo på www.nsdb.dk

Pris for medlemskab inden den 1. januar 2007 kun kr. 200,- herefter kr. 300,-

Som medlem af NSDB opnås der rabat på 10 % bl.a. til kunstner der maler flotte våbenskjold.

Peter Korsgaard: Kort som kilde

Anmeldt af Erik Kann

En håndbog om historiske kort og deres anvendelse

Lad det være sagt med det samme: Peter Korsgaards værk må betragtes som en af de mest betydelige udgivelser på det historiske/lokalhistoriske marked inden for de seneste år.

Ikke blot er der tale om en flot, indbydende og velskrevet bog med illustrationer i topklasse. Hvad der er mere væsentligt er, at der er tale om et værk, der i hver eneste sætning afspejler forfatterens enorme faglige viden og evne til at formidle denne viden til „alle os andre“.

Et godt råd

Jeg vil råde alle, der giver sig i kast med bogen, om at følge forfatterens eget råd: „Denne bog er en håndbog og skal som sådan ikke nødvendigvis læses fra begyndelsen til slutningen. Måske tvært imod, for den starter med en række afsnit af mere teknisk karakter“ (s. 7).

Jeg valgte i første omgang at overhøre forfatterens gode råd, og det kostede dyrt i selskab med bogens første afsnit. De er meget vanskelige at forstå. For nogen måske nærmest overflødige.

Jeg er sikker på, at de ikke er overflødige. Vigtigere er det, at resten af værket sagtens kan læses, uden at have forstået de indledende mere tekniske afsnit.

Hver en sten vendes

Man har nærmest indtryk af, at hver en sten inden for bogens tema bliver vendt.

Den største behandling er lagt i gennemgangen af 25 udvalgte kortværker, eksempelvis Rytterdistrikskort, konsumtionsgrænskort, skovkort og militære kort. For hver eneste kort er der en fin oversigt over centrale, faktuelle oplysninger som eksempelvis alder, målestok, hvor de findes mm. Særligt nyttigt.

Guide

Afsnittet s. 135-138 er særdeles anvendeligt. Her får man svar på, hvilke kortværker der giver oplysninger om f.eks. bygninger (i købstæderne), navne på gårde etc.

Er jeg eksempelvis interesseret i at vide, på hvilke kortværker jeg kan finde oplysninger om jordemoderhuse, findes svaret her: På de høje målebordsblade og især på de brede målebordsblade. Blot endnu et opslag og læseren er fuldt orienteret om netop disse kortværk!.

Kort og deres sammenhæng med skriftlige kilder

Som titlen angiver, gennemgår forfatteren her sammenhængen mellem kortværkerne og eventuelle tilhørende protokolværker, således eksempelvis protokolmateriale dannet i forbindelse med udarbejdelsen af matriklen 1844.

Kort som kilde

I dette afsnit fremlægger forfatteren gennem en lang række konkrete eksempler problemfelter i relation til fortolkning af kort.

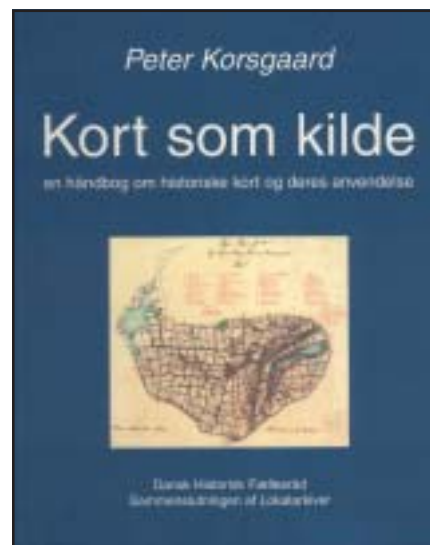
Jeg synes, det var utrolig lærerigt at gennemgå de mange eksempler, og jeg blev flere gange nærmest flov ved at tænke på, hvor bogstaveligt jeg altid har set på ældre kort!

Og så i øvrigt

Det er vel næsten overflødigt, men alligevel: Der er naturligvis også afsnit om digitale kort og om flyfotos. Jo det hele er med!

Dybt imponeret

Jeg er dybt imponeret over forfatterens store viden og overblik. Man føler sig i trygge hænder og aldrig på noget tidspunkt overladt til noget, der bare minder om tilfældigheder.

Udgivet af Dansk Historisk Fællesråd og Sammenslutningen af Lokalarkiver (2006)

Forfatteren anfører, at bogen har været mange år undervejs. Det er fuldt forståeligt i al almindelighed og i særdeleshed, når man kommer igennem bogens mange facetter. Den har til fulde været værd at vente på, og den kan på det allervarmeste anbefales til alle med interesse for kort!

Ny udgave af

Find din slægt – og gør den levende

Håndbogen „Find din slægt – og gør den levende“ udkom i første udgave i 2003.

Bogen er udsolgt, men Syddansk Universitetsforlag udsender omkring 1. december en ny udgave af bogen.

Der bliver forhåbentlig lejlighed til en fyldig anmeldelse af udgivelsen i næste nummer af Slægt & Data.

Hvad retsvæsenet gemte

Jørgen Ladegaard
Særkærparken 133
7500 Holstebro
Tlf. 97 40 66 66

ladegaard@businesspartner.dk

Forhistorie: I midten af 1950'erne gik min far fallit med sin lille handelsvirksomhed i en nabokommune til Odense.

Dengang talte man ikke økonomi med børn, så min søster og jeg kom intet- anende hjem fra skole og fandt vores mor grædende på fortrappen. Kongens Foged havde netop tømt lejligheden med undtagelse af, hvad der den gang hørte til „et tarveligt hjem“, som det hed. Siddemøbler, gulvtæpper, male- rier mv. var fjernet. Tilbage i lejlighe- den var et spisebord, et dækketøjsskab og fire stole, fire senge og en baby- seng til vores lillebror samt en radio. Alt stod på de rå gulvbrædder. Jeg var 13/14 år, og min søster to år yngre.

Stor arbejdsløshed

Arbejdsløsheden var stor, og der var ingen A-kasse for selvstændige. Vo- res far ville ikke søge hjælp fra sog- nets socialkasse. Ud over at det var ydmygende at blive et socialt tilfælde i et lille landsogn, mistede man sin stemmeret. Så det varede ikke længe, før der hverken var penge til mad el- ler brændsel. Familien blev opløst og spredt ud på slægtninge.

Spredt familie

Jeg kom til en farfar i Odense, min søster blev anbragt hos mormor og morfar i Fredericia, min mor og vo- res lillebror flyttede ind hos en mo- ster og onkel på en gård i Jylland, mens min far hutlede sig igennem i lejligheden, uden varme i vinterhalv- året.

Samlet til foråret

Da det blev forår, blev familien igen bragt sammen. En velstillet faster fyldte spisekammeret op med mad og købte det allermest nødvendige møb- lement. Det lykkedes mor at skaffe sig fabriksarbejde, far fik løst arbejde på et lager, jeg bidrog til familiens øko- nomi med et eftermiddagsjob som cy- kelbud, mens min søster passede lille- bror og huset. Et eksempel på socialt

sikkerhedsnet og familiesammenhold i Danmark på „Krønikens“ tid.

Familien flytter til Nordjylland

Efter at have hutlet sig igennem på den måde et par år, brød familien op og „emigrerede“ til Nordjylland, hvor mine forældre skabte sig en ny tilvæ- relse som selvstændige - til de var langt oppe i årene.

De mistede eller afbrød al kontakt med venner og bekendte i Odense og satte aldrig siden deres ben i byen. Vi talte aldrig om hændelsen i familien, og min far, som ellers i et vist omfang gemte gamle sager og breve - også fra sin egen far, destruerede alt om fallit- ten. Man kan sige, at Odense-tiden blev slettet af familiens hukommelse.

Moralske overvejelser

Da vores far som den sidste af foræl- drene døde for få år siden, havde min søster og jeg vel inderst inde håbet at finde ét eller andet, som kunne kaste lys over vor barndoms ubetinget mest dramatiske og traumatiserende ople- velse. Men der var intet. Vi diskute- rede, hvorvidt vi kunne tillade os at grave i en fortid, som vores forældre havde besluttet at mørkelægge og blev enige om, at det kunne vi godt, da den i høj grad vedrørte os selv.

De indledende undersøgelser

Først prøvede vi at fastslå tidspunk- tet for fallitten. Sognekommunen, vi boede i, havde kun skoler til og med syvende klasse, og vi blev enige om, at jeg var begyndt på mellemskolen inde i Odense, hvad min søster endnu ikke var. Det betød, at begivenheden kunne henføres til perioden fra august 1952 til august 1954.

Intet i Landsarkivet for Fyn

I november 2001 spurgte jeg Lands- arkivet for Fyn (LAF), om man i den

pågældende periode kunne finde en fo- gedforretning mod min far, som i øv- rigt ikke hed Ladegaard, men havde et helt almindeligt patronym.

LAF vendte hurtigt tilbage med den nedslående besked, at man havde gen- nemgået Odense Civildommers nav- neregister til fogedbøgerne uden at fin- de en sag, hvor han havde været part.

Besøg på Landsarkivet

For at være helt sikker, kørte jeg de 200 km til Odense for at kontrollere selv. Jeg konstaterede i den forbindelse en meget striks håndtering af adgan- gen til at gennemse retsprotokollerne, som jo blot registrerer de sager, der indgives for retten. Jeg blev først næg- tet adgang, men efter protest fik jeg lov mod, at en medarbejder kiggede mig over skulderen.

Jeg mener, det var en forkert afgø- relse. De fleste retsmøder er offentli- ge, og enhver kan jo gå ind i en hvil- ken som helst retsbygning og se på opslagstavlen, hvilke sager der be- handles den pågældende dag. Jeg fandt dog heller ikke selv noget af det, vi søgte.

Genkaldte erindringer

Min søster og jeg tilbragte mange for- nøjelige timer med at genkalde os for længst arkiverede barndomserindrin- ger, som vi kunne knytte til begiven- heden for at fastslå det nøjagtige tids- punkt.

Et godt pejlemærke var en erindring hos hende om at have trodset et fæd- rene forbud mod at se en meget om- talt film i biografen – Chaplins „Ram- pelys“. Ud over et pinligt minde om at den just ikke havde „stået på lag-

kage“, da vores far afslørede hendes forbrydelse, huskede hun, at såvel familien som møblementet var intakt på det tidspunkt.

Biografannonce

Hvornår gik filmen i Odense? Hverken distributøren, Filmmuseet eller en nyhedsgruppe om film kendte datoen, men en gennemgang af biografannoncerne i Fyens Stiftstidende viste, at filmen havde premiere i Kino fredag den 2. oktober 1953 og spillede til den 8. november. Ja, på den tid var folk flittige biografgængere! Den begivenhed, vi søgte, lå altså efter dette tidsrum.

Jeppe på Bjerget

Undervejs i processen kom min søster i tanke om, at hun under sit ophold hos mormor og morfar i Fredericia havde været i teatret og set Jeppe på Bjerget med den 80-årige Henrik Malberg. Et par årgange af Fredericia Dagblad på rullefilm var relativt hurtigt gennemset, og vi kunne fastslå, at hun i hvert fald havde boet i Fredericia onsdag 20. januar 1954.

Odense Stadsarkiv

Sognekommunens arkivalier var endt på Odense Stadsarkiv. Jeg aflagde arkivet et besøg for måske at finde pantefogedprotokoller, referater fra

møder i sognerådets socialudvalg, eller hvad der nu måtte være. De var meget hjælpsomme, men det lykkedes ikke. Stadsarkivet var ved at udarbejde en registrant over arkivalierne, og det var svært at overskue. Senere fremsendte man i øvrigt på eget initiativ den færdige registrant! Det var en meget imponerende service.

Det lokale sognearkiv

Det lokale sognearkiv var også yderst behjælpeligt. Der var en bunke materiale om den ene af sognets skoler, men ikke meget om vores. Vi kontaktede også Fredericia skolevæsen for at høre, om de kunne finde min søster som overflyttet til en af deres skoler, men uden resultat.

Salg af forretning

Vi havde en erindring om, at vores fars forretning – eller resterne af den var blevet solgt. Han havde handlet med flaskegas, og vi besluttede at gennemgå Fyens Stiftstidende for notiser om forretningsoverdragelser og andet erhvervsstof og samtidigt checke spalterne for oplysninger fra retten.

To årgange af Fyens Stiftstidende fra den gang fylder otte filmspoler, så vi delte arbejdet og beslaglagde fremviserne på Hjørring og Holstebro biblioteker flere lørdag formiddage uden at finde noget. At sidde og bladre i

sådan en gammel avis fra ens barndom kræver i øvrigt stor disciplin. Man bliver let ledt på afveje af alle mulige andre artikler.

Faster i Sverige

Sådan gik der godt et år, uden at vi rigtigt fik hul på sagen. Kort efter min fars død var jeg ved et rent tilfælde faldet over, hvad der skulle vise sig at være en skattekest.

Den befandt sig hos en meget gammel faster i Sverige, som nu var eneste tilbageværende familiemedlem af den generation. Hun var blevet svensk gift midt i 1930'erne og viste sig at have gemt al korrespondance gennem mere end 50 år med sin danske familie!

600-700 breve

Der var 600-700 breve. Masser af dem fra krigsårene og tiden derefter, hvor vores farmor vedligeholdte forbindelsen med sin datter i udlandet og fortalte løst og fast om hverdagen hos den danske del af familien, så vidt det kunne lade sig gøre for censuren.

Vi turde ikke sende materialet med posten af frygt for, at det skulle bortkomme eller blive beskadiget, så jeg kørte til Sverige, lånte alle breve, tog dem med hjem og fotokopierede dem og kørte dem tilbage igen. Det var naturligvis ikke kun transport, men også familiebesøg.

Retssag i København

Man læser ikke sådan lige 700 breve, men på et tidspunkt faldt vi over en enkelt bemærkning om vores far og en retssag i København. Det fik en klokke til at ringe: Hvis der havde været en retssag, og beløbet havde været stort nok, ville en sag fra Odense høre under Østre Landsret. Så der henvendte jeg mig i januar 2003 og fik det svar, at arkiverne var afleveret til Landsarkivet for Sjælland.

Besøg på arkivet

I maj 2003 besøgte jeg arkivet på Jagtvej. Bortset fra at parkeringsforholdene ikke kan konkurrere med Odense og Viborg, var servicen fremragende. Retsprotokollen for de pågældende år blev hentet frem af gemmerne inden for en halv time.

Nu havde min far som nævnt et helt almindeligt sen-navn, og da Odense heller ikke er nogen lille by, var der adskillige sager med det efternavn i perioden. En stillingsbetegnelse, som jeg huskede, han havde brugt på et tidspunkt pegede på en bestemt sag, og adrenalinen brusede. Jeg søgte arkivadgang, og først i juni fik jeg besked om, at sagen lå til gennemsyn på læsesalen.

Sendt til Landsarkivet i Viborg

Der er et stykke vej fra Holstebro til København, så jeg fik en venlig arkivmedarbejder til at kontrollere, at sagen faktisk vedrørte min far og siden fremsende den til Landsarkivet i Viborg, som jo er nok så tæt på.

Det store øjeblik

En uge senere stillede min søster og jeg i Viborg fra morgenstunden - spændte til bristepunktet. Og vi blev ikke skuffede. Sagen var en guldgrube af oplysninger. En erstatningssag anlagt mod vores far ved retten i Odense var vokset i omfang og blevet over-

ført til Østre Landsret. Sagsakterne omfattede næsten 80 sider – overvejende i folieformat, som vi fik arkivet til at kopiere.

Far havde selv ført sagen

Vores far havde til dels ført sin egen sag og skrevet både svarskrift og duplik, som det hedder. Det havde han gjort imponerende godt af en lægmand at være. Der var vidneafhøringer og bilag, som beskrev ham som en aggressiv, men dygtig forretningsmand. Det passede godt ind i vores eget billede. Sagen var i øvrigt aldrig blevet optaget til dom, men forligt for retten. Det var opfyldelsen af forliget, der førte til hans fallit og det traumatiske besøg af Kongens Foged.

Igen til Odense

Fundet af sagen og dermed et konkret sagsnummer fik i øvrigt hul på bylden i Odense. Det viste sig, at indførslerne for perioden ikke skulle findes i civildommerens fogedbog, men i en såkaldt „supplerende hjemmefogedbog“. Derfor havde vi ikke fundet fogedforretningen ved første henvendelse. Det gjorde vi nu på dato og klokkeslæt tilligemed en lang række andre fogedsager, så vi fik et godt billede af vores fars forretning.

Flere besøg af Kongens Foged

Det fremgik, at Kongens Foged ved flere forudgående besøg, medens vi var i skole, bl.a. havde udpantet: „et

klaver M.P. Jensen Horsens“, „en halvrund sofa med rødt betræk“, „en øreklapstol med brunt betræk“, „to armstole“, „to vende-gulvtæpper hhv. rødt og grønt“, „en transportabel Audiola radio model 1948“, „et mørk-poleret skrivebord fabrikat Elino“, „en skrivemaskine fabrikat Mercedes“ osv. Hele vort bortfjernede barndomshjem fandt vi beskrevet og prissat af Kongens Foged. En sort Renault varebil var allerede udlagt til panthaver.

Også fund i Odense Stadsarkiv

Da Odense Stadsarkiv havde fået udarbejdet sin registrant, fandt vi også nogle papirer der – bl.a. min fars selvangivelse fra præcis det traumatiske år. Den viste, hvilke fabrikker vores mor havde arbejdet på, hvor vores far havde arbejdet, hvor jeg havde arbejdet som eftermiddagsbud, og hvad jeg havde tjent – det var faktisk 15% af husstandsindkomsten det pågældende år!

Umagen værd

Alt i alt et stort udbytte af tre års efterforskning. Selv hvis projektet ikke var blevet kronet med held, ville det have været hele øvelsen værd at få et for længst gemt men ikke glemt barndomstraume bearbejdet.

Vore respektive ægtefæller „hang“ også på projektet og var tvangslindlagte på flere „nostalgiture“ til barndommens gader, skoler, sommerhus mv.

Slægtshistorisk weekend i Bjerringbro

- med 25 års jubilæumsfest

Kathrine Tobiasen

Korsagervej 13

8900 Randers

Tlf. 86 44 56 89

tobiasen@dis-danmark.dk

De sidste mange år har Sammenslutningen af Slægtshistoriske foreninger, SSF – når efterårsløvet er mest gyldent, og sæsonen for indendørssysler står for døren – holdt en oftest meget søgt Slægtshistorisk weekend på Nørgaards Højskole i Bjerringbro.

I år stod der særlig glans over arrangementet. Ikke blot var løvet gyldent, som sjældent set, efter et usædvanligt smukt efterår - sammenslutningen havde også sit 25 års jubilæum at fejre.

Alle sejl var sat til. Og efter et par år med vigende tilslutning fra deltagernes side, kunne man i år melde om så mange tilmeldinger, at man valgte at inddrage byens hotel til overnatning for en snes deltagere i stedet for at lade dem blive stående på ventelisten.

Fortæl slægtens historie

Emnet for weekenden var valgt med omhu og fornemmelse for, hvad der har bud til alle: „Fortæl Slægtens historie“. Før eller siden må vi alle overveje, om vi vil lade vores forskningsresultater visne i computerprogrammet, skrivebordskuffen eller ringbindet – eller forsøge at trække dem ud herfra, ud til vores ikke altid lige interesserede omgivelser. På en måde så de *bliver* interesserede!

Højre hjernehalvdel på arkivet

Lars Møller, en af mændene bag den store slægtsbog „Man er vel hardbo“, lagde ud fredag aften og havde fra første øjeblik salens opmærksomhed i sin hule hånd.

„Tag den højre hjernehalvdel med på arkivet“, lød hans forslag – husk at bruge følelserne og ikke bare den registrerende og systematiserende venstre hjernehalvdel. Prøv at se *historien* i de oplysninger, du finder på arki-

verne. Uden dog af den grund at glemme det vigtige i at være tro mod kilderne.

Foredrag og workshops

Også Birgit Øskov opfordrede til „at gøre noget ved det“ – ikke nødvendigvis i form af en stor slægtsbog, mindre udgivelser kan sagtens gøre det.

Erik Kann fortalte om og viste eksempler på forskellige former for slægtsbøger på Internettet, hvor opfattelsen af begrebet „slægtsbog“ i sandhed er flimrende, og Tove Glud Rasmussen tog sig af det vigtige emne „Slægtsforskeren og etikken“.

Som noget nyt havde man indført *workshops*, kortere oplæg af mere værkstedsmæssig karakter om forskellige emner inden for slægtsbogsskrivningen. De var tilrettelagt, så tilhørerne kunne cirkulere rundt og nå at deltage i 2 ud af 3 workshops. 40 minutter pr. oplæg lagde nok lidt for stramme tidsmæssige rammer, men ideen er der ikke noget i vejen med.

Jubilæumsfest

Lørdag eftermiddag varmede Charlotte S.H. Jensen, vidende og veloplagt, op til aftenens festmiddag med sit foredrag „Mit liv med slægts-

forskere“. Hvorefter man kunne gå over til den egentlige festligholdelse af jubilæet. Der var inviteret gæster fra søsterforeningerne, også en repræsentant fra DIS-Norge havde taget turen til det midtjyske, og begivenheden blev markeret med stribevis af taler og gaver, som det sømmer sig. Fine sange fra tidligere lejligheder var gravet frem og blev sunget.

Pris til AO

Aftenens højdepunkt var uddelingen af Slægtsforskerens jubilæumspris, der gik til Arkivalieronline, som nu via Internettet giver adgang til scannede versioner af samtlige danske kirkebøger (indtil videre kun op til 1892) og udvalgte folketællinger.

En fattig forening som SSF havde ikke råd til at lade en større pose penge følge med prisen, pointerede forkvinde Gitte Høstbo, men æren i at kunne hænge tavlen op på væggen som vidnesbyrd om mange tusinde slægtsforskeres påskønnelse er heller ikke at kimse ad.

Landsarkivar i Viborg, Christian Jansen, fik overrakt den ærefulde pris. Mon ikke den har fået sin plads på kontoret på Landsarkivet?

Udstillinger

Endnu en nyhed på årets slægtsforskerweekend var udstillingen af for-

Landsarkivar Chr. Jansen, formanden for Sammenslutningen af Lokalkalender, Jens Erik Pedersen og næstformand i SSF, Jytte Skaaning – festklædte til jubilæumsfesten.

skellige materialer, som deltagerne frit kunne bidrage med. I tråd med emnet for weekenden fremvistes forskellige slægtsbøger og -historier, anetavler, billeder og sågar bøger til salg, og et trykkeri viste eksempler på, hvordan man kunne få sit værk trykt i rigtig bogform til en overkommelig pris.

Udstillingen var et fint initiativ, der samlede megen interesse og skabte kontakter mellem de besøgende. Sådan kan man *også* hjælpe formidlingen slægtsforskere imellem på gled.

DIS-standen

Rigtig mange deltagere brugte en del tid på udstillingen. Måske var det derfor, at strømmen til det lokale, hvor DIS-Danmark og slægtsprogramfremviserne holdt til, ikke oplevedes helt så intens som vanligt.

Men også i år var der lejlighed til at præsentere finesser ved hjemmesiden og hjælpe med adgangen til DIS-Forum. DIS-standen passedes af Leif Sepstrup og undertegnede.

Næste år

Som helhed var den slægtshistoriske weekend en stor succes. Glade deltagere, der både havde lejlighed til at gense kære gamle bekendte fra forrige år og møde nye, fjerne slægtninge (når vi kommer langt nok bagud i tid, er vi jo alle i familie med hinanden!) og til at hente masser af inspiration til forskningen.

Sidst men ikke mindst: Der herskede en fin og positiv stemning, som lovede godt for, at der også bliver et „næste år på Nørgaards Højskole.“ En del havde travlt med at skrive sig på

Bestyrelsesmedlem Leif Sepstrup (th.) repræsenterede DIS-Danmark på DIS-standen med smil og mange gode råd.

listen for at sikre sig plads næste år, hvor temaet igen skulle have bud til alle – det bliver 1700-tallet, med alle de muligheder, der ligger i det.

Jørgen Markvad: Slægtsforskerens hvem hvad hvor

Anmeldt af Erik Kann

En opslagsbog

Allerede i bogens forord gør forfatteren rede for, at der er tale om en opslagsbog, „der forhåbentlig kan hjælpe slægtsforskeren i det daglige“ (s. 2).

At der vitterlig er tale om en opslagsbog, bekræftes til fulde af indholdsoversigten, der ved præcise og sigende overskrifter hjælper brugeren af bogen derhen, hvor der nu engang måtte være aktuelt behov.

Fornuftig rækkefølge

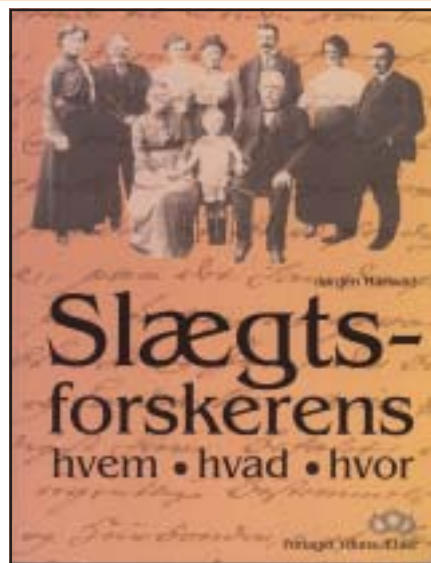
Naturligvis kan man altid diskutere afsnittenes indbyrdes rækkefølge. Men alt i alt synes jeg, forfatteren har valgt en ganske logisk og fornuftig disponering. Først præsenteres vi for slægtsforskningens systematik med gennemgang af anetavler og efterslægtstavler, og hvad der er nok

så interessant: Slægtskabstavlen. Det er ikke så ofte den præsenteres i de genealogiske håndbøger. Logisk følger et afsnit om familiebetegnelser (onkler, tanter, søskendebørn mm.), hvorefter vi får en kort præsentation af navnelovgivningen gennem tiderne.

Det er rosværdigt, at gennemgangen er ajourført helt frem til lovgivningen fra 2006. Gotiske bogstaver bliver der også et afsnit til, hvorefter forfatteren finder det rimeligt at føre brugeren ind i arkivernes verden.

Søgning på nettet helt generelt er tildelt en ganske lille plads, hvorimod der er en udførlig gennemgang af www.familysearch.org og www.arkivalieronline.dk

Helligdagsbetegnelser og et samlet kalendersystem præsenteres, og det hele rundes af med et leksikalt afsnit samt diverse oversigter over relevante foreninger og supplerende litteratur.

Forlaget Yduns æbler 2006
128 sider. Pris 120 kr.

Mange emner

Når man tænker på, at bogen blot er på 128 sider, er det imponerende mange emner, der tages fat i. Og man er som bruger aldrig i tvivl om, at forfatteren har stor erfaring inden for faget, eftersom hver eneste af de emner, der tages under behandling, hver for sig er særdeles relevante.

Savner helhed

Desværre har forfatteren stort set forsømt at se tingene i en større sammen-

hæng: Ud over på side 3 at påpege nødvendigheden af at anvende en eller anden registreringsystematik lige fra dag 0, er der ikke mange svar på spørgsmål som: Hvor starter man, hvordan arbejder man med folketællinger og kirkebøger i sammenhæng, hvordan er forholdet mellem arkivernes materiale og Internettets oplysninger, hvor påbegynder man indsamlingerne, hvordan forholder man sig til registrering af det direkte personrelaterede stof i forhold til det ikke direkte personrelaterede stof?

Der er rigtig mange spørgsmål, der blæser i vinden. Et afsnit med „Genealogisk metode“ ville gavne. Forfatteren vil naturligvis med en vis ret kunne hævde, at det vil være begrænset, hvor meget man kan behandle på 128 sider. Problemet er i mine øjne blot, at han med sin manglende „røde tråd“ får prioriteret sidefordelingen galt. For mig giver det ingen mening at anvende 9 sider(!) på en gennemgang af Family Search, når helt basale metodiske forhold lades ganske uberørt.

Er det en opslagsbog?

Svaret må være et klart ja. Man kan hurtigt orientere sig og enten ved hjælp af indholdsfortegnelse eller index finde frem til det ønskede emne.

Er det en relevant opslagsbog?

Svaret må være et ligeså klart nej. Dels vil man som nybegynder savne behandling af en række basale forhold (eksempelvis håndtering af gamle fotos), dels må man, hvis man skal være larmende ærlig, sige, at der stort set ikke er noget i denne bog, der ikke er behandlet mindst lige så godt i allerede eksisterende opslagsbøger.

Lad mig nævne et eksempel: Samlingen af amtskort 1921 på siderne 72-83 er jo i og for sig fin nok. Men vi har jo bl.a. allerede det klassiske „Atlas over Danmarks Administrative inddeling“, så hvorfor bruge sideplads én gang til. Det ville som antydning kunne forsvares, hvis vi i øvrigt havde at gøre med en bog, som repræsenterede en samlet mængde af relevant information for en bestemt målgruppe.

Er det en god opslagsbog?

For flere afsnits vedkommende er der faktisk tale om en ganske god opslagsbog. Teksten er i al almindelighed velskrevet og ofte relevant. Men hvor er det f.eks. synd, at der er gjort så meget ud af at liste landets slægtshistoriske foreninger. Sådanne faktuelle oplysninger hører efter min mening næppe længere hjemme i en trykt bog. Man bør henvise til relevante hjemmesider med ajourført information.

Endnu mere synd er det, at bogen rummer en række konkrete, faktuelle fejl, der i høj grad skæmmer helhedsindtrykket. Lad mig igen nøjes med et par enkelte eksempler: Side 26 er indsat en faktaboks med information om, hvor skifteprotokollerne findes:

„*Skifteprotokollerne skal som hovedregel findes i landsarkivernes retsbetjentarkiver. Til disse arkiver er der fremstillet registre, som alle landsarkiverne har kopier af. Registre til mindre omfattende arkiver findes kun på Rigsarkivet.*

Skifter efter købstadsbeboere kan desuden findes i købstædernes byfogedarkiver. Skifter efter fæstebønder findes indtil 1850 i godsets arkiv, fra 1850-1919 i herredsarkivet eller det pågældende birkearkiv eller det pågældende retsbetjentarkiv.“

Det er det sidste afsnit, der fortæller mig, at forfatteren ikke har helt styr på retsbetjentbegrebet. Herredsarkivet eller det pågældende birkearkiv er jo netop retsbetjentarkivet!

I den ene faktaboks side 29 kan man læse følgende: „*Skattelisterne betegnes mandtalslister og findes i landsarkivernes lens-, amts- og købstadsregnskaber*“. Forhåbentlig er der blot tale om en skrivefejl for Rigsarkivet!

Det leksikale afsnit kaldet „Ordbog over slægtsforskningsord“ er gennemgående ganske udmærket og korrekt. Men linjen bag valget af ord henholdsvis udvaldelserne er ikke helt tydelig for mig. F.eks. finder jeg det helt malplaceret i en opslagsbog, der formodentlig primært retter sig mod begyndere og letøvede, at forklare forkortelsen G.a.V. Men når det nu endelig skulle være, forekommer det uforstå-

eligt, hvorfor forkortelsen V.S.G.T. ikke er medtaget. Men eneste forskel er jo i virkeligheden, at G.A.V. anvendes i åbne breve fra Kancelliet, medens V.S.G.T. anvendes i lukkede breve (missiver) fra Kancelliet. Jeg har aldrig forstået, hvorfor så mange giver sig i kast med ordbogslignende ting. Det kræver mere end et godt overblik at kunne prioritere og vælge.

Summa summarum

Som det fremgår, nærer jeg ganske blandede følelser over for bogen. På den ene side er der meget godt i den, på den anden side er der negative ting ved bogen.

Jeg er sikker på – at hvis bogen blev rettet til med sigte på en mere præcis målgruppe og derudover gennemgået med henblik på en mere skarp prioritering mellem de enkelte afsnit og sidst men ikke mindst tilført behandling af nogle af de sammenhænge, der er så centrale i den genealogiske identifikationsproces – så kan det ende med et meget nyttigt produkt. En gennemgribende revision med henblik på at luge fejl ud ville også gavne.

Som bogen fremstår lige nu, er den alt for opsplittet og usammenhængende og med ganske få nyskabende elementer.

ANNONCE

Ny bog om
slægtsforskning
128 sider - 20 x 26 cm
kr. 120,-
portofrit tilsendt fra
Forlaget Yduns Æbler
tlf. 75 66 52 01
forlag-ydun@pc.dk

Så lille kan verden også være

- et vigtigt værktøj er skifteuddrag

Erik Laursen

Fredrik Bajers Vej 146
9220 Aalborg Ø
Tlf.: 98 15 96 15
gjesing@stofanet.dk

Der ligger i dag ufattelige mængder af relevant materiale for slægtsforskere på nettet. Det giver slægtsforskere muligheder, som ikke har været til stede før. Det kan også føre til overvejelser om, hvordan man bedst finder frem til det materiale, der netop er relevant for en selv.

Denne artikel beskriver, hvordan en systematisk samling af data kan give et positivt resultat.

Samling af relevante skifteuddrag

Hele min farfars slægt har været bosat i et forholdsvis lille antal sogne i området mellem Randers og Århus. Et vigtigt værktøj til at finde frem til mine aner er selvfølgelig skifter. I den forbindelse er det så heldigt, at der på <http://home5.inet.tele.dk/korvej/> findes skifteuddrag fra områdets godser foruden mange andre godser i Århus Amt – i alt 18 godser er repræsenteret.

Praktisk opdeling

Disse skifteuddrag er ganske naturligt opdelt efter det enkelte gods – og derefter underopdelt efter tidsrum eller sogne. Skifteuddragene fra Frisenborg Gods er fx opdelt i 33 sogne, alt efter hvor den afdøde var bosat. [Se Frisenborg gods, skifteuddrag].

Denne opdeling har den fordel, at det er relativt hurtigt at finde et skifte, hvis den afdødes bopæl kendes. En ulempe ved opdelingen er, hvis der skal søges efter en person over et større område, fx for at finde personer nævnt i forbindelse med skifter efter deres søskende eller forældre.

I den forbindelse vil det i princippet være optimalt at søge efter en persons navn i samtlige undermenuer på ovennævnte hjemmeside. En langsom og kedelig proces, som jeg besluttede mig for at effektivisere.

Effektivisering

Jeg oprettede et dokument i Word, hvortil jeg kopierede skifteuddragene. I stedet for kun at kopiere skifteuddragene fra de relevante godser mellem Randers og Århus, kopierede jeg oplysningerne under samtlige 18 godser. Årsagen hertil var, dels at der kunne være relevante oplysninger fra fjernere beliggende godser, og dels at min hustru har mange aner på det nordlige Djursland og dermed også kunne få udbytte af mit arbejde.

Skifteuddragene kom til at fylde så meget, at det var nødvendigt at splitte dem op i 2 dokumenter, men alligevel var der tale om et meget tidsbesparende tiltag.

Niels Rasmussen Bredgaard og Anne Rasmusdatter

En af de første gange, jeg brugte min nye samling af skifteuddrag, var i forbindelse med et 'sort' hul i min slægtsforskning.

Det drejer sig om et hold af mine tip-i-3-oldeforældre; Niels Rasmussen Bredgaard og Anne Rasmusdatter.

Yderst sparsomme oplysninger

Jeg havde yderst sparsomme oplysninger om ægteparret. De havde fået 3 børn i tidsrummet 1796-1802 i Ødum Sogn. De døde i henholdsvis 1830 og 1831 i Røved, Ødum Sogn.

Derudover havde de tidligere haft bopæl andre steder i sognet: Selling, Tostrup og Amdruphuset. Sidstnævnte sted var deres bopæl ved folketællingen i 1801, hvor Niels Rasmussen var anført som indsidder og væver. Jeg havde ikke kunnet lokalisere ægteparret ved folketællingen i 1787 og ej heller kunnet finde deres fødsel eller vielse.

Hurtig gevinst

Nu søgte jeg efter ægteparret i mine nye Word-dokumenter og fik hurtig gevinst. Et ægtepar med de rigtige navne var nævnt som arvinger i 2 skifter fra Estruplund Gods på det nord-

lige Djursland, dvs. langt fra det område, hvor mine aner ellers havde levet. Af skifteuddragene fremgik det, at Anne Rasmusdatters søskende Maren og Truels var døde i henholdsvis 1804 og 1806 uden at efterlade sig børn. I det ene skifteuddrag var Niels Rasmussen Bredgaard anført som skovfoged i Ørum og i det andet blot som bosiddende på Harrelund Mark.

Var det det rigtige ægtepar?

Nu var spørgsmålet selvfølgelig, om det var det rigtige ægtepar. Ørum og Harrelund Mark stemte ikke helt overens med Amdruphuset i Ødum Sogn. Ørum minder dog så meget om Ødum, at der kunne være tale om en læse eller tastefejl. Harrelund Mark var heller ikke nødvendigvis helt ved siden af, da landsbyen Amdrup (eller rettere en samling af gårde) var ejet af Haraldslund Gods, der lå lige syd for Ødum Sogn.

Hvad angår erhvervet som skovfoged, så fandt jeg via folketællinger for Ødum Sogn samt skifteuddrag fra Haraldslund Gods frem til, at der havde boet skovfogeder ved Amdrup, men selve stedbetegnelsen, Amdruphuset, var ikke brugt i disse forbindelser.

Besøg på Landsarkivet

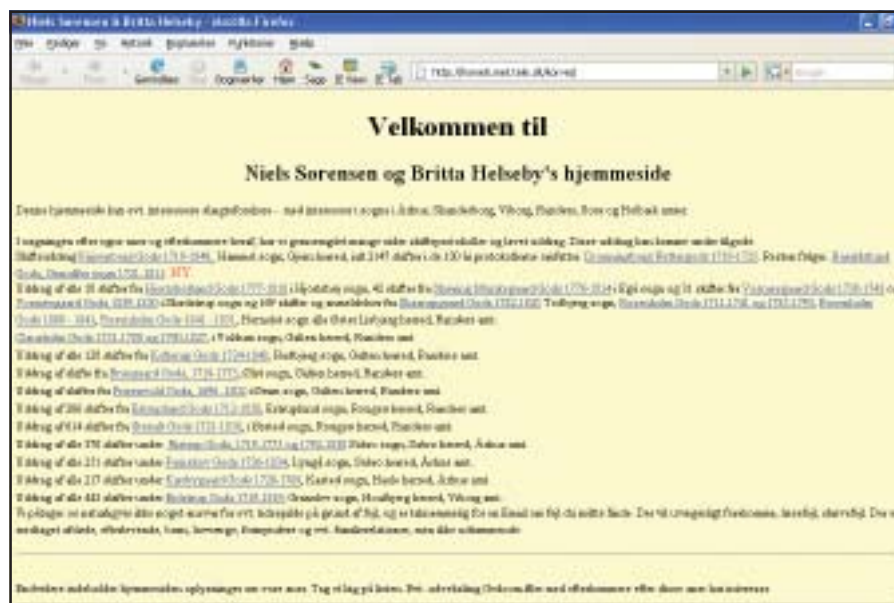
Næste skridt var et besøg på Landsarkivet i Viborg, hvor jeg fik fat i skifterne efter Anne Rasmusdatters søskende. Heraf fremgik det klart, at det var den rette Anne Rasmusdatter, som jeg havde fået fat i.

Skifterne indeholdt bl.a. et brev skrevet af præsten i Ødum, hvori Niels Rasmussen Bredgaard på sin hustrus vegne fraskriver sig arven.

En krølle på historien

Nu gik jeg i gang med at finde flere oplysninger om Anne Rasmusdatter.

Af hendes søskendes skifter fremgik det, at hun havde en bror, gårdmand Niels Rasmussen, som var bosiddende i Voer Sogn (et meget lille sogn på det nordlige Djursland). Via min samling af skifteuddrag fandt jeg frem til hans og hans hustrus død i henholdsvis 1825 og 1834.

Nielsen Skipper

Et yderst interessant aspekt ved disse skifteuddrag var, at deres sønner blev kaldt Nielsen Skipper. Jeg vidste, at min hustru har aner med navnet Skipper, så hun blev straks hidkaldt, og hun kunne konstatere, at Niels Rasmussen fra Voer Sogn er en af hendes aner.

Niels Rasmussen og Anne Rasmusdatters forældre Rasmus Truelsen og Kirsten Nielsdatter var dermed tip-i-4 oldeforældre til både min hustru og mig. Det betød også, at oplysninger om Anne Rasmusdatters fødsel, som jeg forgæves har ledt efter, var noteret i en mappe på vores kontor!

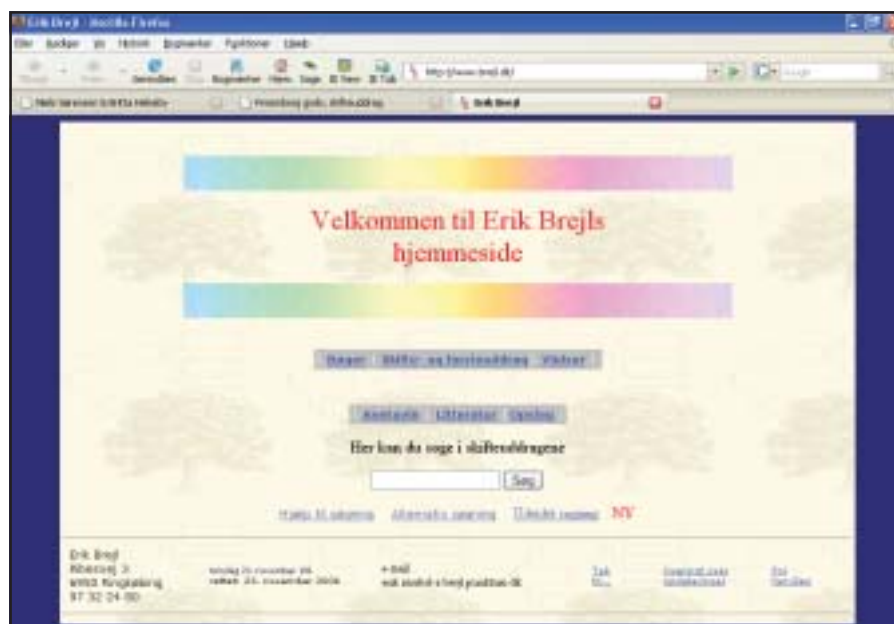
Epilog

Det var så den succeshistorie. Der mangler dog mange brikker endnu, fx hvor og hvornår blev Niels Rasmussen Bredgaard og Anne Rasmusdatter gift? Og hvor kommer Niels Rasmussen Bredgaard egentlig fra?

Arbejdet med samlingen af skifteudragene har altså været en succes, men den kan altid udvides.

På hjemmesiden www.brejl.dk findes der fx gods-, gejstlige-, kirkelige- og hospitalsuddrag, der kan have relevans for min slægtsforskning.

Og flere skifteuddrag vil ganske givet blive lagt på nettet med tiden.

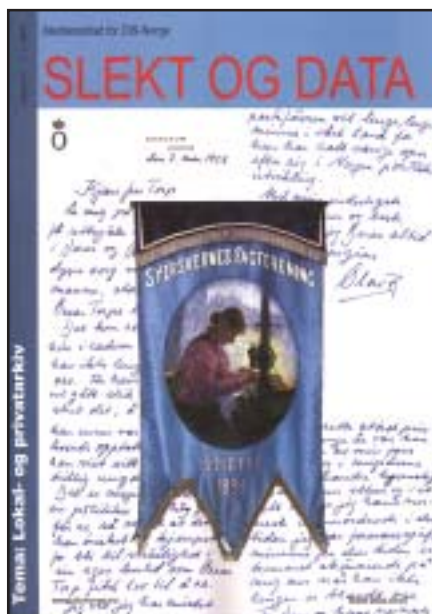
Slekt og Data, nr. 1-2006

Temaet i dette nummer er Lokal- og privatarkiv.

Den første artikel hedder „har vi brug for Privatarkivene“. Det er et interview med Bjørn Bering, som er leder af privatarkivafdelingen i Riksarkivet. Artiklen beskriver den norske lovgivning om bevaring og brug af privatarkiver.

Som et eksempel på hvor vigtige, privatarkiver kan være, omtales arkivet „Kvinnelige Misjonsarbeidere“. Via deres arbejde i Armenien i 1915, har de været med til at dokumenteret folkedrabet på armenierne via fotos og breve. På <http://www.arkivverket.no/webfelles/armenia/folkemord.html> kan man læse mere.

Sigbjørn Grindheim har skrevet en artikel om „Håndskriftsamlingen i Nasjonalbiblioteket og det slekthistoriske materialet“. Hvis man interesserer sig for lokalhistorie, kan man bl.a. finde „Stavanger Amptes udførlige Beskrivelse“ (1745) eller „Annotationsbog over de Merkværdigheder som udi Syndmer Fogderi forefindes“ (1756 – 1759). Der er de topografisk-historiske indberetninger til Danske Kancelli, samt beretninger om de kon-

gelige rejser i Norge.

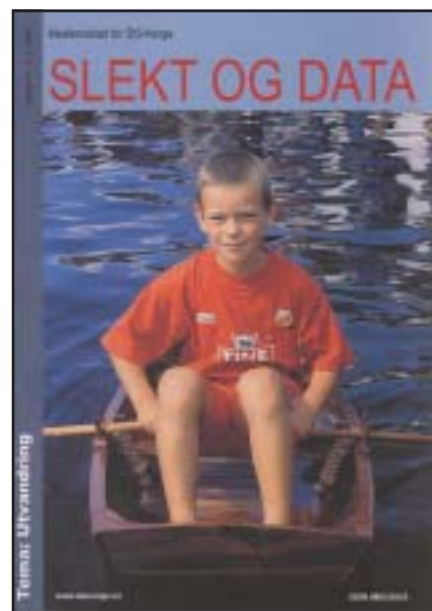
Af slægtshistorisk kildemateriale findes arkivalier efter biografiske projekter, samlinger af slægtshistorisk materiale og person- og familiearkiver. Der findes bl.a. de utrykte dele af Albert Hattings værk om biskopper og præster i Bergen Stift, del 2-3. Del 1 blev udgivet i 1775. Mange kendte norske genealogers arkiver findes i samlingen, ligesom der findes både personarkiver og dagbøger.

Arkivleder Knud Einar Eriksen skriver om „Arbejderbevægelsens arkiv og bibliotek“. Arkivet blev oprettet i 1908. Det indeholder blandt andet arkiver for de fleste norske arbejderpartier (en del gik dog tabt under krigen), for fagforeningerne, forskellige andre organisationer og ikke mindst fra de fleste af arbejderpartiets statsministre. Arkivet har også en meget omfattende fotosamling, idet der er 1½ million fotos dækkende perioden fra 1860 til i dag.

Lars Løberg giver med sin artikel „Gårdsarkivet på Ådland“ et eksempel på, hvad man kan finde i et gårdarkiv. Arkivet omfatter 31 breve, som dækker gårdens og ejerslægtens historie fra midten af 1500-tallet til slutningen af 1700-tallet. Gården har gået i arv i en ren mandslinie hele vejen, derfor er brevene bevaret.

Brevene belyser ikke kun „ejerlinjen“ men giver mange oplysninger om sidegrene og om privatsretslige forhold, som ellers kan være svære at dokumentere. Det er ikke en enestående samling, den er blot større end de fleste andre gårdarkiver.

„Privatarkiv på loft og i kjellar“. Med eksempel i et stort købmandsarkivs historie skriver Mads Langnes om, at meget værdifuldt kulturhistorisk materiale slet ikke er registreret eller forsvarligt opbevaret. Købmandsarkivet efter Christian Johnsen fra Kristiansund blev fundet ved nedrivningen af et gammelt hotel ved Molde. Det var nærmest brugt som isolering i væggene.

Slekt og Data, nr. 2-2006

Temaet i dette nummer er udvandring.

„Norsk utvandring til Sør-Afrika og Madagasker“ er titlen på en artikel af Harald Jarl Runde. I begyndelsen (1840/1850) var det missionærer, nogle af dem slog sig ned i Natal i Sydafrika og blev landmænd. Det var også gennem missionærer, at den næste udvandring kom i gang. Man fik en aftale med regeringen i Natal om, at 50 husstande kunne få fri rejse fra London. Hver husstand skulle på rimelige vilkår modtage 100 acre (ca. 40 hektar) land ved Marburg, samt 2.000 acre fællesjord (800 hektar). Det endte med, at 37 husstande tog afsted mest fra Sunnmøre.

I 1872 tog 25 nordmænd til Madagaskar for at lave handelsstationer. Det gik dog ikke så godt. Folk blev syge og efter et par år, tog nogle af dem hjem igen. I 1879 gjorde man et nyt forsøg. 10 familier og nogle enlige, i alt 47 tog afsted fra Bergen. Kun fire familier blev på Madagaskar resten tog til Sydafrika.

I Boerkrigen deltog der efterkommere af de norske indvandrere på både boernes og briternes side.

**Norsk Slektshistorisk Tidsskrift,
bind XXXIX, hæfte 4, 2004**

Liv Marit Haakenstad har skrevet om „Utvandringen fra Norge over Hull og Liverpool“. Nordmændenes almindelige rejserute til Nordamerika gik over Hull og Liverpool. Man sejlede til Hull, tog toget til Liverpool og sejlede videre herfra. Der er ikke bevaret mange arkiver, mange gik til under anden verdenskrig.

I artiklen „Ellis Island – håpets og tårernes øy“ skriver Tone Moseid lidt om øens historie. Første- og andenklassens passagererne behøvede ikke at komme på øen, de blev undersøgt på skibet. Kun hvis de var syge, skulle de omkring Ellis Island. Alle andre måtte til Ellis Island, og ca. 2 % blev afvist, det svarer til ca. 250.000 mennesker.

Laila N. Christiansen skriver om „Skipslistene på Ellis Island – hva kan vi finne?“. Hun fortæller, hvordan man søger på hjemmesiden www.ellisland.org/ og hvordan man bruger den. Hun nævner flere andre hjemmesider, som er gode når man skal søge på udvandrere, f.eks. www.stevemorse.org/.

Jostein Molde beskriver en anden udvandringshistorie. I artiklen „Utvandringen fra Trøndelag – en projektbeskrivelse“ undersøger han bosættelsesmønsteret i midt vesten af USA for udvandrede fra Trøndelag med henblik på at skrive en bog.

Olav Tyldsøl har undersøgt „Amerikastof i norske lokalaviser“. Han har undersøgt fire lokalaviser i Karmundområdet. Han deler det op i to emneområder: Meldinger om/fra Amerika og nordmænd i Amerika, Amerikabreve. Det første omhandler mere generelle emner „sakset“ fra skandinaviske sprogede amerikanske aviser. Det andet omhandler bl.a. breve fra nordmænd og nekrologer.

„Bygdebøger av gards- ættesogetyper i Amerika“ er titlen på en artikel af Arnfinn Kjelland. Han skriver om tre bygdebøger alle fra North Dakota. Richland County, Nelson County og Bottineau. I artiklen giver han en god beskrivelse af, hvordan et township er opbygget og det amerikanske „matrikelsystem“.

Den sidste artikel, jeg vil omtale, er „Den glemte udvandring“, udvandringen til Hawaii i 1881. Udvandrene troede, de kom til paradiset. De kom gratis til Hawaii mod at underskrive en tre-årig arbejdskontrakt på en sukkerplantage.

600 børn og voksne drog af sted, og det viste sig, at arbejdet grænsede til slaveri. Det blev så grelt, at der blev skrevet om det i både norske og amerikanske aviser, og det endte med, at kong Oscar II sendte en udsending over for at undersøge forholdene. Han fik nedsat kontrakten til kun at gælde i to år. Man regner med, at en tredjedel blev på Hawaii, de fleste af de andre tog til USA

Genealogen, nr. 1-2006

Jeg vil omtale tre artikler fra bladet. Den første er „En bok og dens eiere“ af Odd Ottesen. Han skriver om en bog, der tilhører Kristiansand Katedralskole. Det er et bogbind, der består af to bøger trykt i henholdsvis 1574 og 1577. Det er ikke så meget bøgerne, der er interessante, derimod de slægtsoptegninger, de indeholder. De stammer fra 1700-tallet. Den første er fra 1706 og den sidste fra 1772. Det er ejerfortegnelser, og ud fra dem kan man se, at bogen har tilhørt familierne Bugge og Schelven.

Den anden artikel er „Husmannsvesenet på 1600-, 1700- og 1800-tallet“ af Lars Løberg. Han giver en meget grundig beskrivelse af, hvad en husmand er i de tre ovennævnte århundreder.

Den sidste artikel, jeg vil omtale, er „Foss-ætten fra Øvre Eiker (Håvard Jonssons ætt) af Per Reidar Christiansen. Ved hjælp af breve, som omhandler ejendomsrettigheder til gården Foss ved Vestfossen i Haug sogn i Øvre Eiker, Buskerud Fylke, følges en norsk lavadelsslægt gennem ca. 200 år fra 1358-1553. En omfattende dokumentation munder ud i en slægts-tavle for 7 generationer af slægten.

Artiklerne i Norsk Slektshistorisk Tidsskrift er for det meste lange og meget grundige udredninger om slægtsforhold i 1500-, 1600- og 1700-tallet.

Det gælder således også tre af artiklerne i dette nummer: Torkel Rønold Bråthens artikel om „Jon Gislessons ætt“ munder ud i to omfattende slægts-tavler for medlemmer af slægten fra slutningen af 1400-tallet til slutningen af 1600-tallet.

Per Reidar Christiansen fortsætter en diskussion fra tidligere numre af bladet „Var væpneren Erik Kil fra Østfold?“. Han dokumenterer sine synspunkter med en gennemgang af bl.a. forskellige dokumenter og jordebøger, samt en gennemgang af forskellige segl.

Den sidste artikel adskiller sig fra de to andre. Den hedder „Privatansatte tollbetjenter i Norge i danskertiden“ og er skrevet af Ola Teige. Der er en beskrivelse af toldvæsnets opbygning i Norge fra 1680-1814. Derudover er der lister over de privatansatte toldbetjente ved de forskellige toldsteder. Den ældste er fra 1691 og den nyeste fra 1776. I listerne fra 1776 er der også en meget kort omtale af de fleste af toldbetjentene.

**Norsk Slektshistorisk Tidsskrift,
bind XL, hæfte 2, 2005**

Per Reidar Christiansen har to artikler i dette nummer. „Frang, Vik og Store Re i Stange – brikker i ett og samme genealogiske puslespill?“ og „En revidering av herr Christen Stenssons ættebagggrunn i Jemtland“.

I den første undersøges ejerforholdene på de to gårde Frang og Store Re for at finde ud af, om det er den samme slægt, der ejer begge gårde. De to slægtstavler, han konstruerer ud fra sine undersøgelser, dækker perioden

ca. 1400 til ca. 1600. Den anden er en kildekritisk gennemgang af Christen Stenssons slægt i 1500-tallet. Han mener, at de tidligere undersøgelser hviler på et for løst grundlag.

Den sidste artikel er af Kåre Hesselberg og omhandler „En gren af slægten Dass/Dundas i Norge – og spørgsmålet om slægtens herkomst“. Via undersøgelser i skotske arkivalier sandsynliggør forfatteren, at navnet og slægten stammer fra Skotland enten fra Perth eller Dundee. Slægten kom til Norge i slutningen af 1500-tallet.

Dette nummer rummer fire artikler:

„Var Torbrand Eivindsson på Toftbjerg i Borge Eivind Smedsson i Frøshaugs sønn? Spor av Østby-ætten i bondearistokratiet“ af Atle Steinar.

„Langekiehl, Sør-Moen og Vestra Haga i Eidsberg. Betragtninger om biskop Jens Nielssøns morslekt“ af Sten Høyendahl.

„Erik Kil og registret over landskyld i Borgsyssel og Viken fra 1575“ af Atle Steinar Langekiehl og „Gamle Stedje Kyrkje i Sogndal, dei forsvunne epitafia der, og ei løysing på eit get-

nealogisk spørsmål“ af Rune Ugu- len. Den sidste artikel viser, hvad man kan få ud af sognepræsternes „Kaldsbøger“. I Kaldsbog for Sogndals sognepræsteembede er der en beskrivelse af „præstegjældets Kirker“, herunder Stedje hovedkirke.

Det er skrevet i første halvdel af 1800-tallet og giver bl.a. en beskrivelse af et nu forsvundet epitafium. Og dermed mulighed for at lave en slægtstavle for 4 generationer af familien til ham, der har skænket det til kirken.

Læsekredsen

Svenske blade læst af H.E.Bjørklund hugob@tiscali.dk

Diskulogen december 2005

Godfrey Memorial Library er god for svenske slægtsforskere. GML ligger i Middletown, Connecticut og er tilegnet amerikansk biografi og genealogi. De har en stor samling reference litteratur og registre, dertil en spændende web-tjeneste.

Skaffer man sig et medlemskort, får man adgang til denne tjeneste, der desuden giver adgang til nyttige amerikanske databaser som folkebogføringen, FindUSA, HeritageQuest's census register m.fl.

Disbyt indeholder nu 10 millioner

poster. Der er indført en hundredårsgrænse i Disbyt aftalt med Datainspektionen i henhold til „Personoplyftslagen af 1998“.

Oplysninger kan desuden suppleres fra Sveriges dödbok 1950–2003.

Diskulogen april 2006

SVARs chef Anders Nordström har bidraget med artiklen: „Vi skanner også kirkebøgerne.“

Arkion genføres med SVAR og danner en egen afdeling i Riksarkivet: Media Konverterings Centrum (MKC). Digitaliseringen vil omfatte skanning af arkiver med søgeregistre, digitale billeder, skanning af mikrofilm, registrering af ordnede og fortegnede arkiver, skanning af dokumenter, bøger, løsblade, kort og mikrofilm.

„Det hele sker i forholdsvis stor skala, og i løbet af 2006 udvikler man skanning af mikroficher, fotografier og glasplader hos MKC“, siger Anders Nordström, og han fortsætter:

„Vi har i dag et temmelig vel udviklet system hvor samtlige landsarkiver og Riksarkivet med alle dets forskellige afdelinger indgår i samme arkivnet i den Nationale Arkivdatabasen (NAD)“.

I fremtiden skal SVAR ligesom den svenske arkivdannelse digitaliseres, først de arkiver som har informations-tæthed og kontinuitet, de som har et mangesidigt indhold, der kan udnyttes i forskellige forskningsgrene, domstolsakter, militære arkiver, skattelængder m.m.

Konkret i den nærmeste fremtid skannes:

- Folkebogføringen for perioden 1860–1991.
- Fra de originale kirkebøger skannes perioden 1860–1894 som tidligere ikke har været mikrofilmet.

- Fra rullefilm skannes kirkebøgerne for perioden 1860–1906.
- Skanning af mantalslængder skannes for perioden 1642–1820, og indexing foregår med herred, församling og år.
- Fra original skannes efter 1860 booptegnelser for Norrbottens len og derefter Gävleborgs len.
- Skanning er planlagt for booptegnelser efter 1860 fra de originale optegnelser for Jämtland samt Blekinge, Halland, Malmöhus og Skåne.
- Blandt de allerede indskannede materiale findes visitationsprotokoller, pasjournaler, provinsiallægerapporter, fabriksanmeldelser og videnskabsakademiets protokol.

Link til SVAR: www.svar.ra.se

I svensk DIS oprettes en nyhed under navnet DISPOS. Tanken er, at Dispos skal være en smidig indgang for DIS-medlemmer til primære og sekundære kilder som slægtsforskere kan bruge i deres forskning.

Registeret vil komme til at indeholde kirkebogsbind, i visse tilfælde med henvisning til side, en stjerne-mærkning for kvalitet, Genlines GID – numre, register til kirkebøger, kort.

Der oprettes samtidigt søgeformulere via DISBYT, via DISGEN eller via DISPOS selv, så uanset hvilket slægtsforskningsprogram man anvender, skulle man kunne nå DISPOS.

I dette nummer af Diskulogen findes en god artikel om forskning i USA efter emigranter via Internettet som et

godt hjælpemiddel. Artiklen er skrevet af Eva Dahlberg. I artiklen findes også forklaring på folketællinger, „Census“, vital records, naturalization records, købekontrakter, land records eller deeds osv. Den lange artikel opgiver ligeledes nyttige links til arkiver i USA og i Europa.

Diskulogen august 2006

Kiruna Forskerforening har registreret over 10.000 grave i sin egen gravplads inventering siger Rune Henriksen. Alle grave – sten, trækors, jernkors er registreret og fotograferet.

Registrerede kirkegårde i Kiruna kommune er:

Kiruna kirkegård og krematoriet, Jukkasjärvi, Poikkijärvi, Lainio/Lypsniemi, Lannavaara, Tornehamm rälarkyrkogård, Karesuando gamla og nye kyrkogårdar, Svappavaara og Vit-tangi kyrkogårdar.

Norsk DIS har oprettet en chat-kanal, hvor man kan få norsk hjælp til forskningen. Man logger sig på med eget navn, men på DISchat kan man både få hjælp til egen forskning og til andres på tværs af grænserne, både til og fra Sverige/Danmark/USA.

Man kan anvende et af de mest anvendte chatprogrammer som mIRC, Chatzilla og Trillian. Hvis man ikke har et sådan program, kan man gå ind på DIS-Norges hjemmeside:

<http://www.disnorge.no/irc/>

I feltet, hvor der står Navn? - skriver man bare sit navn ind (fornavn +

første bogstav i efternavnet og trykker Enter.

Man kan også komme ind via <http://www.disnorge.no/slektsforum/> så står der DISchat i det øverste bånd.

Släkt-historiskt Forum 3-2006

Arkiv Digital satser på Krigsarkivet.

Arkiv Digital i Falkenberg er begyndt en komplettering af de generalmønsterruller for Bohus läns 1:a og 2:a båtsmanskompanier og for Bohusläns Regemente, som ikke findes bevaret i Landsarkivet i Göteborg – beretter Mikael Karlsson.

Arkiv Digital har som målsætning at digitalisere samtlige generalmønsterruller for alle troppeslag i hele Sverige, som findes bevaret i Krigsarkivet.

Læsekredsen

Islandske blade læst af Steen Thomsen: steenthomsen@danbbs.dk

Sukutiето 2- 2006

Artikel af Holger Wester: *Blade af Vasas historie 1852-1917* (på finsk og svensk).

Byen brændte ned i 1852, og efter genopbygning startede byens industri. A.A. Levón grundlagde bl.a. Vasa bomuldfabrik og Vasa Dampmølle, der var betydelige arbejdspladser i

byen. I slutningen af 1800-tallet var bankdirektør Joachim Kurtén en betydelig person i forretningslivet. Han var flilialdirektør i Föreningsbank ligesom han grundlagde Wasa Aktie Bank.

Vasa var landets tredje største industriby i 1890. Søfartstradition fort-

satte, da de små sejlfarttøjers tid var forbi, og Vasa Dampskibs Selskab blev grundlagt.

Artikel af Arja Rantanen: *Vasa Landarkivs historie og nutid* (på finsk).

Artikel af Greta Ahlskog: *Vasa slægts - og bygdforskere* (på svensk).

At begrænse og målrette - mere om at søge på Internettet

Erik Kann

Johan Jepsens Vej 1

2830 Virum

Tlf. 45 85 18 02

erik@reinholdt-kann.dk

Alle, der har forsøgt sig med at søge slægt på Nettet kan givet vis nikke genkendende til følgende: Nogle gange får man bare alt for mange svar og andre gange stort set ingen svar overhovedet.

Og med mindre man lige bestemt finder frem til *det* rigtige svar, sidder man ofte tilbage med en mærkelig usikkerhed: Hvad er det egentlig, jeg har været igennem, hvor mange andre kirkebøger og folketællinger bør jeg se igennem? Man er således langt fra den vante situation på arkivet, hvor en forgæves gennemgang af ét sogns kirkebøger straks åbner for, at f.eks. nabosognet kan gennemgås.

Beherske søgeprocessen

Selv om det lyder urealistisk, tror jeg, at det helt afgørende er, at man som bruger af partnerskabet mellem genealogien og Internettet bringer sig selv i en situation, hvor man i videst muligt omfang behersker søgeprocessen. Man skal styre og ikke styres!

I dette indlæg vil jeg forsøge at se mere overordnet på nogle af de muligheder, der eksisterer for at kunne beherske søgeprocessen.

Ikke udtømmende

Det efterfølgende må ikke betragtes som udtømmende og endeligt. Derimod skal det ses som et udtryk for det erkendelsesmæssige niveau, jeg lige nu er nået til i min stadige afsøgning af spændingsfeltet mellem Internettet og slægtsforskningen. Andre vil givet vis kunne bidrage med andre aspekter, nogle vil være enige, andre uenige. Jeg håber inderligt, at der er læsere, der orker at reagere på mine overvejelser.

Forudgående artikler

Jeg har allerede i en række artikler i de foregående numre af Slægt & Data

berørt spørgsmål om søgemetoder, og jeg skal derfor skåne læserne for trættende gentagelser. Lad det blot være understreget, at det systematiske arbejde med søgemetoder må ses som endnu en vigtig forudsætning for at kunne nå til „at beherske“ søgeprocessen. Det kan være plussøgninger, minussøgninger, intervalsøgninger osv., osv. Skulle man i farten have glemt, hvad eksempelvis en intervalsøgning er, må jeg venligst henvise til de forrige numre af bladet.

Den aktuelle indfaldsvinkel

Den aktuelle indfaldsvinkel skal være den ovenfor skitserede situation, hvor man efter en søgning på Internettet sidder tilbage med en kæmpe usikkerhed om, hvad man egentlig har været igennem og samtidig uden rigtig at være sikker på, om der „nu også er noget mere relevant“ et andet sted i det kæmpemæssige Internet-ocean.

Det optimale må være, at man finder frem til steder på Nettet, hvor man føler sig sikker på, at alt er med! Steder man har så meget tillid til, at man tør tro på, at de er fuldt opdaterede. I den situation er man efter min bedste vurdering på den rigtige side af skranken: Så behersker man søgeprocessen og kan trygt sige til sig selv: „Nu behøver jeg ikke at lede andre steder. Nu har jeg fundet, hvad jeg har mulighed for at finde!“

Indrøm det bare: Det lyder da forjættende! Og når det er sagt, skal jeg da afgjort være den første til at erkende, at det nok alt i alt er lettere sagt end gjort.

Kerneressourcer

For at nå til det forjættede land med fuldstændige og fuldt opdaterede samlinger skal man i min forståelse finde frem til det, jeg kalder *kerneressourcer*.

En ressource er i min verden det samme som en hjemmeside. Ved at anvende ordet ressource forsøger jeg at fokusere på det, hjemmesiden bogstaveligt talt er, nemlig en samling af viden for os. En kerneressource er udtryk for en kvalitetsmæssig vurdering af en hjemmeside. Kerneressourcen er betydningsfuld for vores arbejde. Det er en, vi ofte kan have glæde af at anvende *før* „mere ordinære“ hjemmesider. Det, der gør kerneressourcen betydningsfuld for os, er:

- At det er en ressource, vi har tillid til.
- At det er en ressource, der har et vidtgående kendskab til det sagområde, vi søger oplysning om.
- At der er en ressource, der i videst mulig udstrækning er opdateret og fuldt dækkende for det relevante område.

Med Internettets anderledes systematik og enorme informationsvolumen er det netop sådanne „trygheds-skabende“ støttepunkter, vi har brug for. Trygheden skal have et omfang, at vi efter en forgæves eftersøgning på en kerneressource tør sige: Her er ikke mere at komme efter - nu går vi videre til noget andet!

Hvordan finder man frem til kerneressourcerne?

Allerførst må man sige, at der er jo ikke opfundet et officielt stempel, som man blot skal lede efter på Nettet. At en ressource bliver til en kerneressource er ene og alene et resultat af egne, personlige overvejelser.

I virkeligheden er det som udgangspunkt meget enkelt. Man skal forsøge med spørgsmål som eksempelvis: *Hvem har forstand på x-emne, kan jeg forestille mig, at der samles viden om et eller andet nogle bestemte steder, hvem har at gøre med etc., etc.*

Et praktisk eksempel

Lad os tage et praktisk eksempel. Jeg er slægtsforsker og arbejder med aner fra Vejle. Meget ofte ville man opsætte en søgestreng i søgemaskinen således <vejle slægtsforskning>. Resultatet ville mildest talt være noget diffust.

I stedet skal man ved anvendelse af de anførte spørgsmål forsøge at finde frem til den institution, der kan tænkes at have særlig meget forstand på Vejle i relation til slægtsforskning.

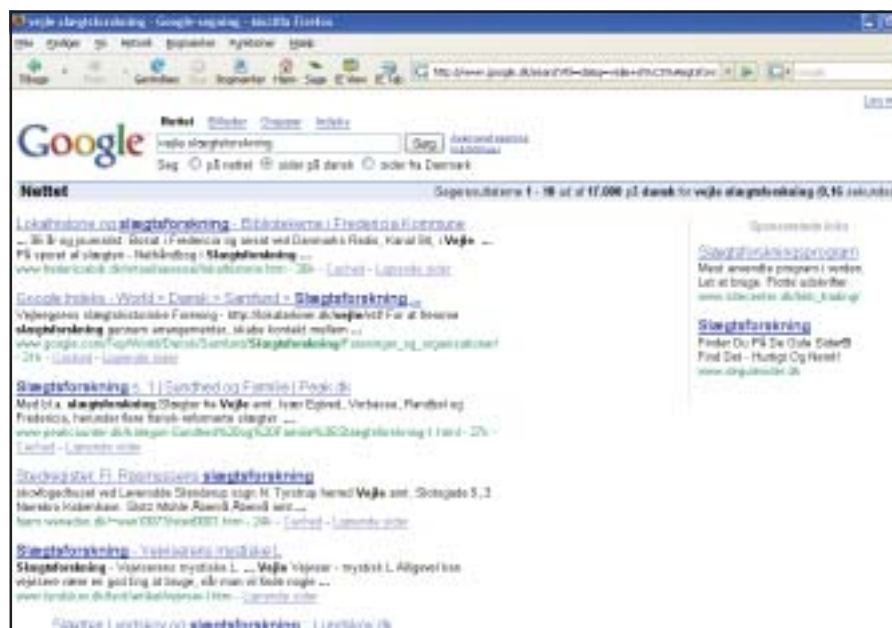
Mulighederne for spørgsmål er naturligvis mange, men det vigtigste er i virkeligheden at anvende den sunde fornuft. Det er ikke sikkert, at man finder det helt rigtige i første hug. Men det er nu engang vilkårene. Min vurdering er, at det meget vel kunne være det lokalhistoriske arkiv, der besad den relevante ekspertise. Arkivet lever jo stort set af at levere information til en masse mennesker, så mon ikke?

Ny søgning i Google, denne gang med søgestrengen <vejle lokalarkiv>. Ganske hurtigt er jeg fremme ved Vejle byhistoriske arkiv & Stadsarkiv.

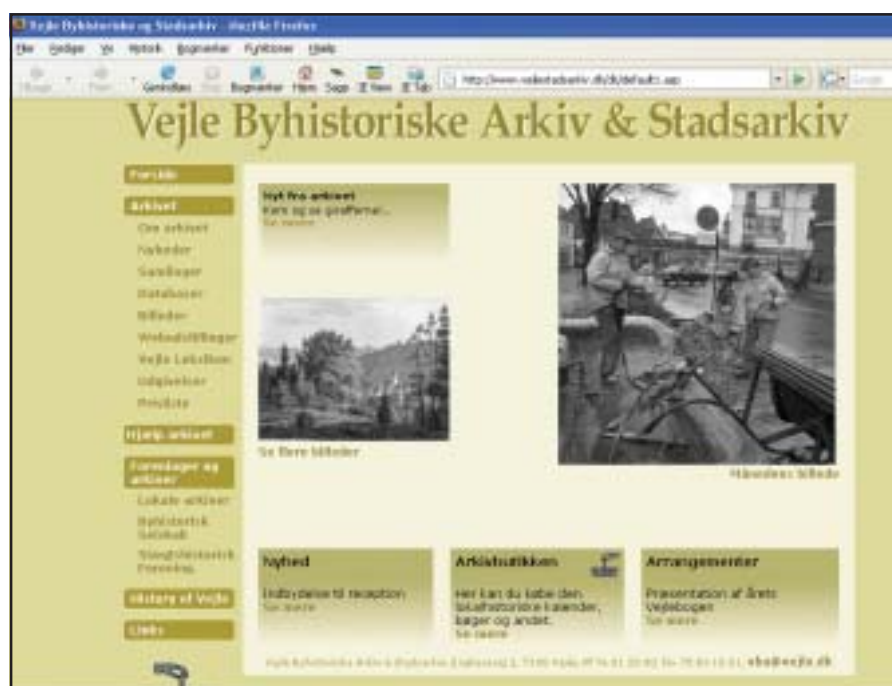
Et spørgsmål om tillid

Herefter er det et spørgsmål om, hvorvidt man nærer tillid til den hjemmeside, man er nået frem til. De her anførte betragtninger er kun summariske i forhold til emnets vigtighed. Men pladsen tillader ikke en egentlig gennemgang af kildekritik på nettet. Derfor blot nogle særlig vigtige forhold.

Hvem er udgiver af ressourcen? Hvornår er sidste opdatering? Kan

Resultat af søgning i Google med søgestrengen vejle slægtsforskning

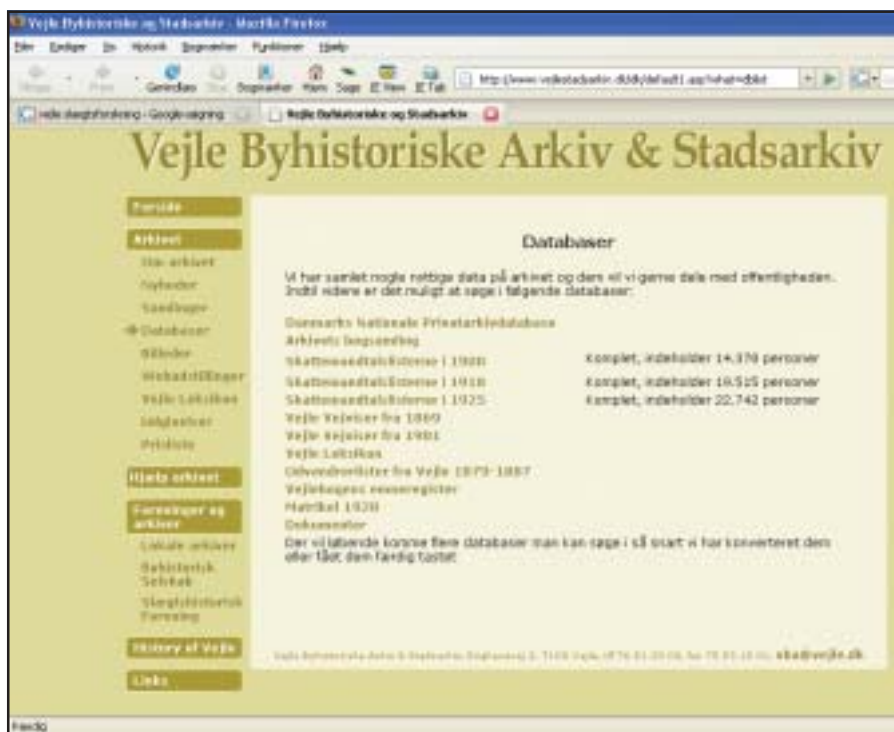
man fornemme særlige motiver til teksterne (særlig tendens, nøgtern information eller lign.)?

Kan man med ens egen fagkundskab vurdere, om ophavet til ressourcen har forstand på det, de skriver om? Find noget om slægtsforskning og vurder om det lyder fornuftigt. Hvis man eksempelvis ikke ved, hvornår der var landsdækkende folketællinger i Danmark, er der god grund til at være ekstra på vagt.

Er der samlinger af links, og hvor dækkende ser de ud, for så vidt angår områder, hvorpå du selv har viden? Linker de eksempelvis til alle 4 landsarkiver, eller har de glemt det ene?

Tilbage til Vejle

Min personlige gennemgang af ressourcen for Vejle byhistoriske arkiv & Stadsarkiv gav mig al mulig grund til at have tillid til stedet. Bortset fra en manglende angivelse af sidste op-

Her er den så: den forjættede formodentligt fuldt dækkende fortegnelse over digitalt materiale fra Vejle

datering, ser det fint ud over det hele. Spændingen er selvsagt stort, da jeg åbner menupunktet: Databaser.

Eftersom jeg anvender siden som kerneressource, må jeg som udgangspunkt antage, at der er fuldt hus her. En telefonopringning til arkivet kunne sandsynligvis give en endelig afklaring.

Fremover

Det er et væsentligt træk ved kerneressourcerne, at de ikke bare anses for fuldt opdaterede, men også at de vedbliver at være opdaterede. Det er i hvert fald min vurdering, at arkivet i Vejle er løbende opmærksom på, at ansigtet udadtil til stadighed er ajour.

Risiko

Selvfølgelig er der en risiko for, at der alligevel er noget, der smutter. Vejle-arkivets hjemmeside fortæller jo primært om det, man kan finde på arkivet, med andre ord arkivets eget digitale beredskab. Men som udgangspunkt må man forvente, at der via links vil være relevante henvisninger. Men det er naturligvis vigtigt at slå fast, at arbejdet med eksempelvis

slægtsforskningen i Vejle ikke udelukkende kan koncentreres til kerneressourcen.

Hele området med eksempelvis private hjemmesider må så sandelig også afsøges. En mulighed er at anvende kommandoen <link:>. Ved at opsætte følgende søgestreng i eksempelvis Google:

<link: <http://www.vejlestadsarkiv.dk/default1.asp>> får jeg oplysning om de hjemmesider, der linker til Vejle byhistoriske arkiv & Stadsarkiv.

Antagelsen er, at slægtsforskere med interesse for netop Vejle, ville have links på deres hjemmesider til arkivet. In casu Vejle gav det nu ikke det helt store resultat!

Nuancer

Der ligger naturligvis også en risiko i, at selvom noget opfattes som en kerneressource, betyder det ikke nødvendigvis, at alle dele af ressourcen er lige gode.

På den anden side vil jeg imidlertid mene, at netop det at vise oversigter over digitalt tilgængelige kilder må anses for særdeles centralt for eksempelvis arkivernes ansigt udadtil.

Oftest geografiske ønsker

Ønsket om at finde frem til kerneressourcer er oftest nøje forbundet med ønsket om at få sikkert styr på et bestemt geografisk område. Man finder aner i hidtil ukendt land (sjællandsk sogn f.eks.!) og vil gerne have den fornødne sikkerhed. I rigtig mange tilfælde går vejen omkring det lokalt forankrede historiske arbejde, det være sig arkiv eller forening. Men husk: Der er intet, der er helt givet, når det drejer sig om Nettet!

Emnemæssige ønsker

Jagten på kerneressourcer bliver ofte lidt vanskeligere, når man ønsker ressourcer med en emnemæssig afgrænsning. Lad mig tage et eksempel: jeg arbejder med soldater i min slægt og vil derfor gerne finde frem til en kerneressource om militærhistorie.

I stedet for at anvende en traditionel søgning i Google, anvender jeg en såkaldt felt(kode)søgning. Derved sikrer jeg, at Google kun søger efter mit søgeord i bestemte dele af de indekserede hjemmesider. Der er mange forskellige muligheder for felt(kode)søgninger. I dette tilfælde er mit ræsonnement, at ordet militærhistorie bør være anført i hjemmesidens titel. Derved antager jeg, at emnet optræder som en art overskrift for hjemmesidens indhold. Jeg opsætter derfor følgende i det almindelige søgefelt i Google: intitle:militærhistorie.

Søgeresultatet er imponerende, og jeg kan nu gå i gang med en nærmere undersøgelse. Jeg er ikke et sekund i tvivl: Det bliver det første svar, der fremover bliver min kerneressource:

Hvis man ønsker at læse mere om felt(kode)søgninger, kan jeg varmt anbefale: Erik Nicolaisen Høy: Google for alle (2005). Der får man fuld besked!

DIS-Danmarks ekspedition

Ole Hald Madsen

Rikkensminde Allé 4
5250 Odense SV
ekspedition@dis-danmark.dk

Tlf. 26 84 25 19

Telefonen er åben for ekspedition: Tirsdag kl. 14-18 - ellers telefonsvarer.

Ekspeditionen besvarer praktiske spørgsmål og sørger i øvrigt for forsendelse af foreningens forskellige produkter, f.eks. cd'erne med Slægt & Data og Postadressebogen 1921 ect.

Ekspeditionen står også for tilmelding til DIS-Danmarks læsekredse, hvor udenlandske blade rundsendes blandt DIS-medlemmer.

www.dis-danmark.dk

Hanne Marie Rud
webmaster@dis-danmark.dk

Undervisningskoordinator

Ann Christensen
kursus@dis-danmark.dk

Én er ikke altid nok

Lad mig lige til sidst understrege, at der nogle gange er behov for at arbejde med mere end én kerneressource, specielt når man begiver sig ind på de emnemæssige afgrænsninger.

Men husk: Begrænsning er en dyd! Det nytter ikke, at have 10 kerneressourcer om ét bestemt emne. Så er man ikke kommet så forfærdelig langt.

Kerneressourcer og søgninger

Arbejdet med kerneressourcer er en vigtig del af det samlede arbejde med søgninger på Nettet. Og i søgestrategisk sammenhæng er budskabet ikke til at tage fejl af:

Den direkte søgning efter relevante resultater på Internettet er langt fra altid den bedste.

DIS-Danmarks bestyrelse

Arne Christiansen <i>Formand + DIS-arkiv.</i> Langelinie 34 C, 5230 Odense M. Tlf. 66 13 31 34	christiansen@dis-danmark.dk
Erik Kann <i>Næstformand + ansvh.redaktør + DIS-arkiv.</i> Johan Jepsens Vej 1, 2830 Virum. Tlf. 45 85 18 02	kann@dis-danmark.dk
Werner Wittekind <i>Kasserer + nordtysk repr. + kursus-grp.</i> Rudersdalsvej 114, 2840 Holte. Tlf. 45 41 43 15	wittekind@dis-danmark.dk
Merete Nielsen <i>Sekretær.</i> Gl. Præstevej 7, 3200 Helsingø.	nielsen@dis-danmark.dk
Kathrine Tobiasen <i>Redaktionsmedlem.</i> Korsagervej 13, 8900 Randers. Tlf. 86 44 56 89	tobiasen@dis-danmark.dk
Henriette Idestrup <i>Nordtysk repr.</i> Købkesvej 46, 5230 Odense M. Tlf. 65 91 62 10	idestrup@dis-danmark.dk
Jette Jørgensen <i>HFH repr. + kursus-grp. + DIS-arkiv.</i> Valhøjs Alle 102 B. st.tv., 2610 Rødovre. Tlf. 36 70 96 42	jorgensen@dis-danmark.dk
Ole Degn <i>KIK-repr.</i> Mellemhøjen 11, 8800 Viborg. Tlf. 86 67 47 02	degn@dis-danmark.dk
Leif Sepstrup <i>Munkgårdsvænget 29, 7400 Herning.</i> Tlf. 97 16 82 80	sepstrup@dis-danmark.dk
Jens V. Olsen <i>Suppleant + AO repr. + kursus-grp.</i> Bandholmvej 5, 4000 Roskilde. Tlf. 46 75 51 73	olsen@dis-danmark.dk
Ruben Højmark Jensen <i>Suppleant + DIS-Træf.</i> Lucernevej 17, 4180 Sorø. Tlf. 57 83 28 94	hojmark@dis-danmark.dk

